

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

NOVEMBER
LISTOPAD
2000

Č. 11 (510)
CENA 2,00 ZŁ

VEĽVYSLANKYŇA SR MEDZI KRAJANMI

PRED XI. ZJAZDOM SSP

NETRADIČNÉ PODNIKANIE

LICHEŇ - LEGENDA A HISTÓRIA

„Chcem s vami úzko spolupracovať” - povedala v rozhvare pre Život krátko po svojom príchode do Varšavy nová veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vášáryová. Nie sú to len slová. Hned pri prvej návštive Krakova sa v sídle nášho Spolku stretla so zástupcami UV, Života a spišského i oravského obvodu SSP. Onedlho zavítala aj na Spiš, kde si pozrela stavbu kultúrneho centra v Kacvíne a stretla sa v Krempachoch s vedením miestneho gymnázia a Základnej školy v Novej Belej. Nás záber je z návštavy v sídle Spolku. Podrobnejšie o stretnutiach pišeme na str. 8 - 9. Foto: P. Kollárik.

V ČÍSLE:

Zdravie z hôr	5-6
Život ako každý a predsa iný	7
Veľvyslankyňa SR medzi krajanmi	8-9
Netradičné podnikanie	10
V objatí hôr	12-13
Licherí - legenda a história	14
Požiarnické preteky v Krempachoch	16
Poľsko - jeho susedia a jeho menšiny	17
Úspech oravských cyklistov	18-19
Poviedka na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Zbierame bylinky	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Háčkujeme	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Hrá Darek Jasiurka, huslista ľudovej kapely pri chyžnianskem folklórnom súbore Rombaň. Foto: J. Krištofek. Návrh obálky: A. Kozioł

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Žofia Bogačíková, Jerzy M. Bożyk
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová,
Anton Pivočík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł
półrocznie - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstu, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstu.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

ALEKSANDER KWAŚNIEWSKI OPÄŤ PREZIDENTOM POLSKA

8. októbra t.r. sa v Poľsku konali prezidentské voľby, v ktorých sa o funkciu hlavy štátu uchádzalo 12 kandidátov. Zvíťazil v nich hneď v prvom kole doterajší prezent PR Aleksander Kwaśniewski, ktorý získal veľký náskok nad ostatnými kandidátmi. Na Kwaśniewského hlasovalo až 53,90 perc. voličov. Na druhom mieste skončil nezávislý centristický kandidát, bývalý minister zahraničných vecí Andrzej Olechowski, ktorý získal 17,30 perc. hlasov. Šéf Solidarity Marian Krzaklewski bol až tretí so ziskom 15,57 perc. hlasov a na štvrtom mieste skončil predsedu Poľskej ľudovej strany - Jarosław Kalinowski - 5,95 perc. Volieb sa zúčastnilo 17 miliónov z 29 miliónov oprávnených voličov, čo predstavuje 61,1 perc. A. Kwaśniewski získal v každom vojvodstve najviac hlasov (v malopoľskom vojvodstve mu svoj hlas dalo 41,49 perc. voličov). Celkovo naňho hlasovalo 9 a pol milióna ľudí. Po vyhlásení oficiálnych výsledkov A. Kwaśniewski zdôraznil, že vo voľbách zvíťazila demokracia. Poliaci v nich hlasovali na budúcnosť, a to budúcnosť spojenú s Európskou úniou. A. Kwaśniewski bude funkciu hlavy štátu zastávať ďalších päť rokov. Do nového prezidentského úradu nastúpi 23. decembra t.r., keď sa mu skončí terajšie funkčné obdobie.

* * *

Poľský prezent Aleksander Kwaśniewski sa narodil 15. novembra 1954 v Białogarde v Koszalinskom vojvodstve v rodine lekára. Vyštudoval ekonómiku dopravy na Gdanskej univerzite. Ako 23-ročný vstúpil do Poľskej zjednotenej robotníckej strany. Pracoval ako novinár. Ked mal 31 rokov, stal sa najmladším členom vlády Zbigniewa Messnera ako minister mládeže a športu a v tejto funkcií pôsobil až do roku 1989. Počas rozhovorov pri okrúhlom stole, ktoré v roku 1989 nastolili v Poľsku cestu k slobodným volbám a zrušeniu komunizmu, zastupoval Kwaśniewski z titulu svojej funkcie vládu. Od januára 1990 bol predsedom Hlavnej rady Sociálnej demokracie Poľskej republiky, lavicovo zameraného zoskupenia, ktoré sa stalo najvýznamnejšou súčasťou volebnej koalície postkomunistického Zväzu demokratickej ľavice. V októbri 1991 sa stal poslancom Sejmu a v novembri 1991 predsedom parlamentného klubu ZDL. V rokoch 1993 až 1995 bol predsedom Ústavného výboru Národného zhromaždenia a v decembri 1995 sa stal prezidentom Poľska. Kwaśniewski sám seba označuje za pragmatika a dôsledného politika. Je ženatý, s manželkou Jolantou majú dcéru Aleksandru. (jb)

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**MÁRIA
GLODAŠIKOVÁ**
z Jurgova

- Práca miestnych skupín nášho Spolku v poslednom čase slabne. Myslím si však, že s cinnosťou našej miestnej skupiny môžeme byť v celku spokojní. Každý rok organizujeme niekoľko krajaníských stretnutí, napr. pri oblatke alebo v rámci aktivít miestneho odboru Matice slovenskej. Musím povedať, že medzi krajanmi je o takéto podujatia veľký záujem. Prichádzajú naň nielen starší, ale aj mládež, ba aj školské deti sa nám na nich zvyknú predstaviť s kultúrnym programom. Sme prihraničná obec, preto sme sa vždy snažili spolupracovať s obcami po druhej strane hranice. Aj v súčasnosti aktívne spolupracujeme s mladými matičiami z Popradu. Nedávno nás pozvali na stretnutie do Ždiaru, potom by oni mali prísť k nám. Cez leto bola časť našej mládeže jeden týždeň v Banskej Štiavnicki, kde sa spolu s ďalšími záhraničnými Slovákm zúčastnili prázdninového pracovného tábora. Všetci si ho veľmi pochvalujú a už teraz vratia, že sa chcú tábora zúčastniť aj na budúci rok. Mladí krajania nám nechýbajú ani medzi členmi MS. Je tak aj vďaka tomu, že sa v našej škole vyučuje slovenský jazyk, ktorý navštevuje veľa detí. Slovenčina sa u nás učí od druhej triedy. Aj v tomto roku si ju zvolilo vyše desať druhákov. Škoda, že nám v obci zrušili pobočku gymnázia, takže naše deti musia dochádzať do Biaľky. Avšak gymnaziisti nie sú ukrátení o hodiny slovenčiny. Učia sa ju dve hodiny v týždni v miestnej škole, pred začiatím výučby v gymnáziu. V nedeľu máme slovenské bohoslužby, ktoré navštevuje vyše polovica obce. V obci je veľký záujem o náš krajaníčky časopis, ktorý si predpláca okolo 140 osôb.

Kladne hodnotí aj cinnosť ÚV SSP, vedľa každého roka sa koná pre krajanov viacero kultúrnych podujatí. Je dobré, že máme v Krakove vlastné sídlo aj s tlačiarňou, vďaka čomu môže náš Spolok lepšie pôsobiť.

Myslím si, že Slovenská republika by mala o nás prejavovať väčší záujem a viac nám pomáhať. V poslednom čase sa mi podarilo získať pomoc od Matice slovenskej, čomu sa veľmi teším. Aj iné slovenské inštitúcie by mali byť voči nám ústretovejšie. Napr. v škole nám chýbajú aktuálne slovenské časopisy a noviny pre deti a mládež, o ktoré už dlhšiu dobu zbytočne prosím. Máme nové učebnice aj pracovné zošity, takže máme z čoho vyučovať. V súčasnosti pracujeme aj nad novými učebnicami slovenčiny pre gymnazistov. Je veľmi dobre, že mládež má záujem o slovenčinu. Treba ju v tom podporovať, lebo to je naša budúcnosť.

Ako sa mnohí krajania mohli presvedčiť, vybavovanie krajaníské karty je veľmi zdlhavé. Treba to rozhodne zmeniť, ak ju majú získať všetci krajania.

BRONISLAV KARKOŠKA z Kyčor

- Verím, že blížiaci sa zjazd prispeje k posilneniu činnosti nášho Spolku a pomôže vyriešiť mnohé problémy, ktoré krajanom stážajú život. Aj našej miestnej skupine, ktorá je asi jednou z najmenších na Orave, nechýbajú, hoci medzi členmi máme už aj dostatok mladých krajanov a nemôžeme sa sťažovať ani na spolkové priestory. Krajanská klubovňa sa totiž odnedávna nachádza vo vhodných priestoroch v dome krajanana Emila Karkošku. Trápi nás však, že v našej škole sa nevyučuje slovenský jazyk a postupne sa nám znížuje počet predplatiteľov Života. V obci donedávna pôsobilo niekoľko folklórnych súborov, ktoré viedol Ludwik Mlynarczyk a účinkovalo v nich aj mnoho krajanov. Sme však radi, že medzi našimi členmi máme mladých ľudí, aj keď mnohí z nich odchádzajú za prácou mimo obec, ba dokonca do zahraničia, takže na spolkovú činnosť nemajú toľko času, koľko by bolo potrebné. Pritiahnutiu mládeže by značne mohli pomôcť kultúrni inštruktori, ktorí by mladých ľudí učili hrať, spievať i tančovať a pripravovali ich na krajanské podujatia. K tomu by sme potrebovali aj hudobné nástroje. Dúfame, že v tejto veci nám už čoskoro výjde v ústrety vedenie OV a UV SSP.

Pokiaľ by som sa mal vyjadriť k samotnej činnosti ÚV, zdá sa mi, že jeho členovia by sa mali viac zaujímať o potreby miestnych skupín, mali by častejšie chodiť medzi krajanov, robiť schôdzky a zhovárať sa s členmi MS o ich problémoch. Väčší záujem o našu menšinu by mala prejavovať aj Slovenská republika. Spolok by sa zasa mal snažiť častejšie organizovať pre krajanov vlastivedné zájazdy na Slovensko. Tešíme sa však z jeho posledných, veľmi dôležitých investícii, k akým patrí napr. výstavba Domu slovenskej kultúry v Kavčíne na Spiši. Teraz čakáme na podobnú aktivitu na Orave. Keď totiž chceme myslieť na našu ďalšiu budúlosť, takéto kultúrne centrum je nevyhnutné. Základom Spolku sú krajania, preto na nich a na potreby všetkých miestnych skupín treba v prvom rade myslieť. Na zjazde by sa malo hovoriť aj o tom, prečo v našich školách zaniká vyučovanie slovenčiny, ktoré je tak dôležité pre zachovanie materinského jazyka, ako aj o národnej, krajanskej výchove mladého pokolenia.

ANDREJ HORNÍK z Čiernej Hory

- So znepokojením musím povedať, že krajanská činnosť v našej obci v poslednom období dosť ochabla. Máme sice

ešte dosť členov, avšak chýbajú medzi nimi mladí. My, starší, sa to snažíme ešte udržať, ale bez mládeže to dlho nepotiahneme. Mladí ľudia strácajú svoje národné povedomie a nemajú záujem o činnosť v krajanskom hnutí. Jednou z príčin je aj to, že už zopár rokov sa v našej škole nevyučuje slovenčina a deti už tento jazyk neovládajú. V posledných rokoch sa nám slovenčina vytráca aj z kostola. Už len zriedka sa počas bohoslužieb spieva slovenské piesne. Myslím si, že keby sme sa pokúsili obnoviť vyučovanie slovenčiny, asi t'ažko by sme našli dosť záujemcov. Deti sa dnes musia učiť iné jazyky, ako angličtina či nemčina a k tomu sú príliš pohodlné, aby sa učili aj slovenský jazyk. V škole sice pôsobí detský folklórny súbor, ktorý však nemá vo svojom repertoári ani jednu slovenskú pesničku.

Ak chceme našu komunitu udržať, musíme sa viacej snažiť. Ale musíme mať aj väčšiu podporu, tak zo strany ÚV ako aj Slovenskej republiky. Myslím si, že by sa mali častejšie usporadúvať schôdzky miestnych skupín. S krajanmi sa treba stretnať, počúvať ich a povzbudzovať do činnosti. Vedľa Slovenska sa teraz o nás málo zaujíma. Mnohí sme v TANAP-e prepracovali takmer celý život a myslím si, že si zaslúžime od starej vlasti väčšiu ústretovosť. Stačí len pozrieť, aké je zdĺhavé vybavovanie preukazu zahraničného Slováka, ktorý nakoniec aj tak nespĺňa naše očakávania.

Bolo by dobre, keby sa v obci častejšie konali nejaké kultúrne podujatia. V minulom roku u nás vystupoval súbor zo Spišskej Staré Vsi, ktorému sa krajania veľmi potešili. Taktiež by bolo potrebné oživiť krajanské klubovne. Aj naša miestna skupina má svoju klubovňu, v ktorej sú však len staré knihy. Takýto inventár určite nepriatiaľne mládež.

BARBORA VENGRÍNOVÁ z Dolnej Zubrice

- Pred zjazdom SSP je vhodný čas zamyslieť sa nad činnosťou a potrebami miestnych skupín. Keďže naša miestna skupina nie je veľmi početná, treba najmä rozširovať jej členskú základňu. Uvedomujeme si totiž, že aktívna činnosť nášho Spolku a jeho miestnych skupín má veľký význam pre všetkých krajanov. Hoci naši starší krajania majú ešte silné slovenské povedomie, u nás mladých je to už rôzne a aj preto som sa nedávno rozhodla posilniť rady nášho aktív. Viem, že keď chceme prežiť ako národnostná skupina, dôležitú úlohu musia pri tom zohrať práve mladí ľudia. Túto zásadu sa snažil presadzovať aj môj otec Vendelín Vengrín, ktorý bol dlhé roky predsedom MS v obci. V tom čase sa v našej škole vyučoval slovenský jazyk, mali sme viacej predplatiteľov Života a aj krajanský život bol oveľa aktívnejší ako dnes. My teraz chceme, aby sa v tejto tradícii nadalej pokračovalo, vedľa mladých ľudí je v našej

ZDRAVIE Z HÔR

obci našťastie dosť. Hoci väčšina z nich sa učí alebo pracuje mimo obec, pokúsime sa ich zapojiť do činnosti SSP, čo by značne napomohlo oživeniu našej MS. Pre starších krajanov chceme zorganizovať niekoľko krajanských stretnutí spojených s ľudovými spevmi, tancami a besedami a pre mladých zasa plánujeme diskotéku.

V klubovni SSP sa nachádza dostatok zaujímavých slovenských kníh, ktoré by iste zaujali nielen deti, našich najmladších čitateľov, ale aj starších občanov. Povzbudeniu záujmu o krajanskú činnosť by prospelo aj premietanie slovenských filmov, stretnutia so zaujímavými ľuďmi, večery spojené s počúvaním hudby, prednesom poézie či prózy a pod. V organizovaní takýchto podujatí by sme však potrebovali väčšiu pomoc najmä zo strany OV a ÚV SSP.

Veľkému záujmu detí sa každoročne teší výtvarná súťaž Života, do ktorej sa rady zapájajú. Dobre by tiež bolo, keby sa uskutočňovalo viac výletov a exkurzií na Slovensko, a to nielen pre deti učiace sa slovenský jazyk, ale aj pre starších, zaslúžilých krajanov, aby boli aspoň nejako odmenení za svoju obetavosť a vedení, že na nich Spolok myslí.

Veľmi dôležitou úlohou, a to nielen u nás, je obnovenie vyučovania slovenčiny. Hoci to iste nebude ľahké, musíme sa o to pokúsiť. Očakávame tiež na skoré začatie výstavby Domu slovenskej kultúry v Jablonke, kde by boli ideálne podmienky na stretnutia oravských krajanov a na usporadúvanie rôznych kultúrno-spoločenských podujatí.

Zaznamenali:

PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA

Ako sme už svojho času písali, vo Veľkej Lipnici-Privarovke sa nachádza rehabilitačné stredisko pre deti choré na leukémii - Mountain Haven (Horský prístav), ktoré zriadila nadácia Children in Crisis. Zakladateľkou a predsedníčkou nadácie je princezná Yorku Sarah Fergusonová, ktorá sa už pri svojej prvej návštive v Zabru (1992) a prehliadke tamnej detskej nemocnice rozhodla čo najskôr pomôcť chorým deťom v Poľsku. Ďalší podnet dala Írka - volontérka Sophie Livingstoneová, ktorá od roku 1991 pracovala na Sliezsku, kde dosahovala veľmi dobré výsledky v detskej terapii. Spolu s lekárkou zo zabrzańskiej nemocnice Danutou Sońta-Jakimczykou prišli k záveru, že by bolo dobre mať v Poľsku stále rehabilitačné stredisko pre choré deti. Vďaka pomoci mnohých ľudí z Írska, Veľkej Británie, Poľska a novozaloženej nadácie Children in Crisis sa plán podarilo zrealizovať. Počas poslednej návštavy na Orave som sa zašiel pozrieť do Horského prístavu, kde choré deti zo Sliezskia nachádzajú zdravie z hôr.

Liečivý čerstvý vzduch

V krásnom horskom prostredí na úpätí Babej hory sa nachádza drevená poschodová budova, do ktorej prišli prvé deti v roku 1994. Prvým vedúcim strediska Mountain Haven bol Angličan Wojciech Bramiński, ktorého vystriedala Chris Minkiewiczová z USA a od januára 1999 v tejto funkcií pôsobí Poľka narodená v Anglicku - Tamara

Gryszel-Fieldsendová. Ako som sa mohol presvedčiť, táto absolventka vysokoškolských štúdií vo Varšave (psychológia) a v Anglicku - Chesterfield (rehabilitácia), má mimoriadne blízky vzťah k deťom, ktorým sa venuje už od ukončenia štúdií. Jej manžel spolu so synom Petrom a dcérou Annou žijú v Anglicku a celá rodina sa stretáva 3-4 krát ročne. Prekonávať také dlhé odlúčenie od rodiny jej umožňuje o.i. hlboká viera v potrebu volontérskej (dobrovoľníckej) práce pre deti a radosť z ich uzdravenia a návratu do normálneho života.

- *V Horskom prístave, - hovorí T. Gryszel-Fieldsendová, - sa už vystriedalo vyše 3,5 tisíc detí z detských oddelení nemocníc z Horného Slezska, t.j. zo Zabru, Katovíc a Bytomi. Mali sme však pacientov už aj z Krakova a z Varšavy. Deti z Oravy nemáme, keďže väčšina z nich sa liečí práve v Kraku, ale aj v Rabke, Krynicu, Ustroni a pod. Oravské deti na leukémii našťastie nechorlavejú, na ktorú trpia najmä malí pacienti zo zadymeného a nezdravého Slezska. Naši pacienti sa vymieňajú v 2-týždňových turnusoch po 32 detí. Bývajú v ôsmich štvorpostelových izbách a v stredisku majú o.i. zabezpečenú 5-krát denne stravu, vyučovanie a hlavne odborných lekárov z nemocníc, odkiaľ sú deti a zdravotné sestry.*

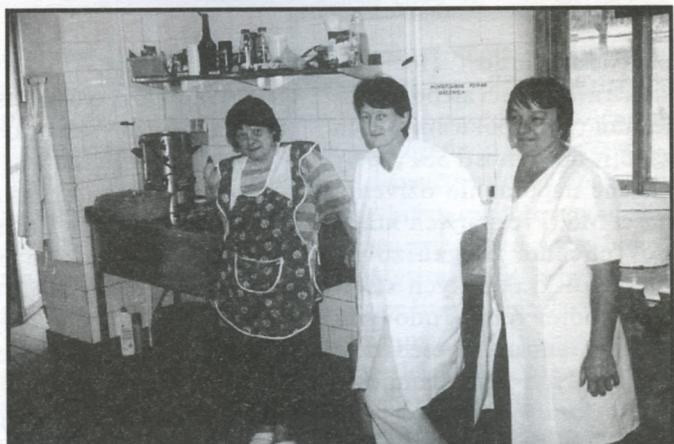
Treba povedať, že pobyt v stredisku je bezplatný, keďže všetky náklady spojené s pobytom detí a s údržbou budovy hradí nadácia Children in Crisis, ktorá mesačne prispieva sumou okolo 6-7 tisíc libier šterlingov. Ako som sa dozvedel, vlni v júli sa

Budova Horského prístavu Vo Veľkej Lipnici

Vedúca strediska (druhá zľava) s detmi z Bytomi

O žaludky detí sa stará osádka skúsených kuchárok

pri príležitosti jubilejného - 100. turnusu v stredisku Mountain Haven konala malá oslava. Deti si vtedy zaviedli kroniku, ktorú pravidelne dopĺňajú o.i. aktuálnymi fotografiami zo spoločných výletov do Zakopaného, Hornej Zubrejce a pod. Z kroniky som sa o.i. dozvedel, že napr. 120. turnus bol iný ako všetky predchádzajúce. Zúčastnilo sa ho totiž 16 najmladších detí, ale tie sem prišli aj so svojimi mamami.

- *Kedže pre dieťa v predškolskom veku, - pokračuje vedúca, - môže byť 2-týždňový pobyt v cudzom prostredí stresujúci, rozhodli sme sa, že sem prídu spolu so svojimi mamami. Nakolko sa nám tento experiment osvedčil, podobné turnusy plánujeme robiť aj v budúcnosti. Treba si totiž uvedomiť, že deti sem prichádzajú najmä zabudnúť na svoju chorobu, ved' naše stredisko nie je nemocnicou. Tu sa majú cítiť ako doma, nie ako pacienti, ale ako zdravé deti. Nie je to liečenie, ale rehabilitácia po operáciach a chemoterapii.*

Záhrada Horského prístavu

Deti sú každý deň na čerstvom vzduchu, kde sa majú relaxovať a zabudnúť na to, že sú choré.

V okolí strediska majú deti vytvorené doslova ideálne podmienky na svoje hry a relaxáciu. V ich detskej záhrade, tzv. opícom háji sú o.i. preliezačky, hojdačky, trambulína na skákanie, malý bazén, volejbalové a basketbalové ihrisko. Všetko je situované v záplavestromov a kŕikov. Čerstvý liečivý vzduch sa tu doslova vdiera do pľúc. V zime, kedy napadajú kopy snehu, nastávajú ľahšie podmienky pre chod strediska. Ten sa však, samozrejme, nemôže zastaviť ani vtedy. Veľkou výhodou je, že od roku 1996 majú originálny anglický terénny automobil Landrover, ktorého vodičom je Marian Facuľák z Veľkej Lipnice. Autom dovážajú nielen potraviny a zásoby, ale aj technický personál a deti na výlety. V stredisku ďalej pracuje vedúca kuchyne Irena Jagielka a kuchárky, hlavná účtovníčka Renata Wněková, vychoko-

vateľky Katarína Žureková a Monika Styruľová, upratovačky, údržbári a strážnici, spolu 16 osôb, všetci z Veľkej Lipnice a okolia.

Horský prístav má už od svojho vzniku veľmi dobré kontakty s vedením veľkolipnickej gminy a miestnych škôl. Do telocvične pri Technickom lúceu vo Veľkej Lipnici chodia deti športovať pravidelne každú nedelu popoludní (na 2 hodiny) a spolu so svojimi vedúcimi sa každoročne zúčastňujú aj oslav Pastierskeho sviatku. Ako mi povedali, na každú Kvetnú nedelu pripravujú palmy, z ktorých posledná mala výšku okolo 4 metre. Nie div, že s nou vyhrali 1. miesto. Každú nedelu je v stredisku tzv. otvorený deň, kedy sem prichádzajú mnohé lipnické deti, s ktorými sa spolu zabávajú a organizujú rôzne súťaže. Na záver poznamenajme, že prekrásne okolie strediska neraz využívajú mladomanželské páry, ktoré sem prichádzajú po sobáši aj so svojimi hostami, aby si tu urobili spoľahlivú fotografiu. V blízkom okolí sa organizujú aj priateľské posedenia pri vaatre, spojené s opekaním klobások a spevami. Odhrňanie snehu k stredisku zabezpečuje gminný úrad, ktorý im už daroval aj drevo na kúrenie a podobne.

Na život a fungovanie strediska Mountain Haven sa bola v júni 1995 pozrieť osobne aj zakladateľka nadácie Children in Crisis princezná Yorku Sarah Fergusonová, ktorej pri tejto príležitosti udelili čestné občianstvo Veľkej Lipnice a pamätnú medailu. Všetkým defom z Horského prístavu želáme skoré uzdravenie a milé spomienky na svoj pobyt na Orave.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ŽIVOT AKO KAŽDÝ A PREDSA INÝ

Už dlhší čas približujeme našim čitateľom životné príbehy najstarších Spišiakov a Oravcov. Mnohým z nás sa môže zdať, že osudy ľudí na dedine si budú podobné ako dve kvapky vody. Keď sa však započítame do ich rozprávania zistíme, že každý z nich, poznáčený úmornou prácou na gazdovstve, menšími či väčšími starostlami a radosťami, šťastnými aj tragickými udalostami, je svojím spôsobom jedinečný a neopakovateľný. Ich osudy sú pre nás akoby zrkadlom doby, v ktorej žili, ale aj zdrojom mnohých ponaučení do budúcnosti. Tentoraz sme sa v našom putovaní zastavili v Čiernej Hore - Zahore, kde žije 89-ročná Alžbeta HUĐÁČKOVÁ, rod. Václavová, ktorá si na svoj život zaspomína v spoločnosti syna Tadeáša.

Detstvo v Repiskách

Narodila sa 24. septembra 1911 v Repiskách - Grocholovom Potoku v slovenskej rodine Márie a Antona Václavovcov. Rodičia gazdovali na nevelkom hospodárstve, na ktorom však bolo dosť práce aj pre deti - Alžbetu, Annu, Máriu, Žofiu a Sebastiána. Ako to však na gazdovstve často býva, roboty bolo sice veľa, ale ledva sa z toho dalo vyžiť. Obzvlášť tažké časy nastali, keď vypukla prvá svetová vojna. Vtedy musel narukovať na frontu aj Alžbetin otec.

- Otec odšiel na frontu do Talianska, - spomína Alžbeta. - Doma ostala mama s malými deťmi. Našťastie v najťažších práciach nám pomáhal sused, ktorý nemusel odísť na vojnu. Otec sa vrátil po vyše štyroch rokoch s podlomeným zdravím a onedlho zomrel.

Z detstva utkveli Alžbete v pamäti mnohé spomienky. Keď dovršila 6 rokov, začala navštěvovala ľudovú školu. Vtedy na celé Repiská (tri Potoky) bola len jedna škola - v Brijovom Potoku. Deti s Grocholovho Potoka čakala každý deň niekoľkokilometrová cesta do školy aj späť. Cestu si skracovali cez polia, až do príchodu zimy. V zime sa im išlo oveľa tažie.

- Neraz napadalo toľko snehu, že sme vôbec nešli do školy, - hovorí Alžbeta. - Išlo nás vždy viacero detí, tak nám bolo veselo. Ani o nezbedníctva nebola nádzra. Cestou do školy sme prechádzali okolo nevelkých kry-

tov z dosáku, pod ktorými sa ľudia pri vykopávaní zemiakov schovávali pred dažďom. Pamätam sa, že raz v zime sme takúto búdku prevrátili hore nohami a ako na sánkach sme sa na nej zviezli až do Brijovho Potoka. Cez prázdniny som aj s inými deťmi chodievala kravy pásť v panských lesoch. Presedeli sme tam celé leto. Spávali sme v kolibe a cez deň sme dobytok vyháňali na pašu.

Alžbeta Hudáčková z Čiernej Hory

Z pasienky bolo treba, samozrejme, odpracovať na panskom, takže deti okrem pasenia kráv museli horárovi pomáhať pri upratovaní lesa, ba starší aj pri výrube dreva.

Manželstvo a rodina

Roky rýchlo ubehli, deti vyrástli a rozšíri sa do sveta. Na rodičovskom hospodárstve ostal gazdovať Sebastian. Anna s Máriou sa usadili na Slovensku, v Žiline a Kežmarku, kým Žofia sa vydala do Vyšných Láp. Dnes už nikto z nich nežije. Prišiel čas, keď aj Alžbeta sa rozhodla založiť vlastnú rodinu. V roku 1939 sa vydala za Vojtecha Hudáčka z Čiernej Hory - Záhory.

- Manžel, podobne ako ja, pochádzal z chudobnej rodiny - hovorí. - Preto sme svadbu nemali príliš bohatú. Sobáš sme mali v Jurgovskom kostole, lebo naša obec patrí k tejto farnosti. Z Jurgova sme sa pobrali k nám domov, kde bola skromná hostina.

Po svadbe sa Alžbeta presťahovala do Čiernej Hory a spolu s manželom začali hospodáriť na nevelkom, asi 5-hektárovom gazdovstve. Ich spoločné šťastie však netrvalo príliš dlho. V roku 1943 dostal Vojtech povolávací rozkaz a musel odísť na vojnu. Alžbeta ostala na hospodárstve sama s dvoma malými deťmi.

- Bolo to asi najťažšie obdobie v mojom živote, - hovorí. - Manžel sa vrátil domov až po troch rokoch. Na fronte sa dostal do nemeckého zajatia a bol vyvzený na nútenej práce do Nemecka. Celé gazdovstvo, všetka chlapská robota, spadla na moje plecia. Bolo treba orať, siat, žať, zvážať, mlátiť a, samozrejme, starať sa o malé deti.

Povojnové obdobie

Našťastie po skončení vojny sa Vojtech vrátil domov a život sa mohol vrátiť do zabehaných koľají. Narodili sa im ďalšie deti. Spolu ich mali päť: Jána, Eduarda, Tadeáša, Milana a dcéru Helenu. Okrem práce na hospodárstve si Vojtech cez leto privyrábal v TANAP-e. Osud neraz uštedril manželom Hudáčkovcom tažké údery. Zvlášť bolestne prežívali smrť dvoch synov. Ján zomrel ako 18-ročný na zápal mozgových blán. Eduard mal v roku 1978 nehodu v práci a zomrel vo veku 34 rokov. Ostatné deti sa usadili v rodnej obci. Tadeáš ostal gazdovať na rodičovskom hospodárstve. Ani Vojtechovi nebolo súdené prežiť s manželkou dlhú starobu. Zomrel 8. decembra roku 1990. Napriek tažkému osudu a pokročilému veku Alžbeta vždy s optimizmom pozerá do budúcnosti.

- V porovnaní s mou mladosťou si dnes ľudia žijú ako v nebi, - hovorí, - lenže si nevedia vziať to, čo majú. Musím však povedať, že aj keď bol život voľká oveľa tažší, ľudia boli akýsi lepší. K šťastiu im stačilo, keď mali čo do úst vložiť a mohli nakŕniť deti. Nepotrebovali žiadne speciality, k jedlu im stačila kapusta so sadlom alebo zemiaky s bôbom, ale vďaka tomu boli zdravši. Veď aj ja som za celý život ani raz nemusela navštíviť lekára. Až teraz, v posledných rokoch, mám problém so srdcom.

Dodajme, že Alžbeta Hudáčková je dlhoročnou členkou nášho Spolku a aj vernou čitateľkou Života. Starobu jej dnes spríjemňuje aj 16 vnukov a 5 pravnukov. Želáme jej ešte veľa zdravia a pohody v kraji svojich najbližších.

Text a foto: JÁN BRYJA

Uvítanie veľvyslankyne SR v sídle Spolku

Počas rozhovorov

VEĽVYSLANKYŇA SR V SÍDLE SPOLKU...

19. septembra 2000 sa v Krakove konalo stretnutie veľvyslankyne SR v Poľsku Magdy Vášáryovej s malopoľským vojvodom Ryszardom Maślowským. Témou rozhovorov boli viaceré aspekty slovensko-poľskej spolupráce, v tom o.i. otvorenie Generálneho konzulátu SR v Krakove, ktorý by mal vzniknúť do konca budúceho roka.

- Tento projekt chcela slovenská strana realizovať už v roku 1996, - povedala v rozhovore s vojvodom M. Vášáryová, - ale sa od toho upustilo pre nedostatok finančných prostriedkov. Keďže Poliaci často navštievujú Slovensko a Slováci Poľsko, čo je zvlášť intenzívne najmä v prihraničnej oblasti, je preto dôležité, aby konzulát vznikol v južnej časti Poľska, práve v Krakove, odkiaľ je bližšie ako z Varšavy. Zatiaľ nevedno, kde bude jeho sídlo, ale slovenská strana počíta s tým, že primátor mesta An-

drzej Golaś už onedlho určí niekoľko potenciálnych miest. Veľa pozornosti na stretnutí venovali aj poľsko-slovenským hraničným priechodom, ktorých by podľa spoločnej mienky malo byť viacej ako doteraz. Nemalo by sa však investovať do výstavby veľkých objektov, keďže oboje štaty sa predsa stanú členmi Európskej únie. Potrebnejšie sú, ako zdôraznila M. Vášáryová, najmä dobré a bezpečné cesty, ktoré spoja oboje štaty.

Pred rokovami v mestskom úrade zavítala pani veľvyslankyňa do sídla nášho Spolku, kde sa stretla s tajomníkom ÚV SSP Ludomírom Molitorisom, šéfredaktorom Života Jánom Šternogom, predsedom OV SSP na Spiši Františkom Mlynarcíkom, členom ÚV SSP Františkom Harkabuzom z Harkabuza a dolu-podpísaným.

Nášho vzácného hosta srdečne privítal L. Molitoris, ktorý jej odovzdal

pozdrav od predsedu SSP Jozefa Čongvu. Potom stručne porozprával o histórii Spolku Slovákov v Poľsku a jeho organizačnej štruktúre, o miestnych odbočkách Spolku sv. Vojtecha a Matice slovenskej na Orave a Spiši a upozornil na veľký záujem krajanov o vývin na Slovensku a ich radosť z úspechov starej vlasti.

Slova sa potom ujala veľvyslankyňa SR M. Vášáryová, ktorá o.i. po-vedala: - *Na dnešnú pracovnú schôdzku do Krakova som prišla najmä pre-rokovať otázku skorého otvorenia Generálneho konzulátu SR v Krakove. Veľkou snahou Slovenska, ktoré sa musí orientovať na európsku spoluprácu, je tiež získanie podpory Poľska pri našom vstupe do NATO a Európskej únie. Chcem sa zároveň pokúsiť o zaktivizovanie regonálnej spolupráce oboch štátov. V našom záujme je tiež v neposlednom rade všeestranná podpora krajanov žijúcich v Poľsku.*

V ďalšej časti stretnutia tajomník ÚV SSP a ostatní krajania oboznámili

M. Vášáryová navštívila našu Galériu slovenského umenia...

... a redakciu Života

Náš host' počas prehliadky Domu slovenskej kultúry v Kacvíne...

... a na stretnutí s J. Szenderewiczom a D. Surmom v Krempachoch

... A NA SPIŠI

8. októbra t.r. sa veľvyslankyňa Slovenskej republiky v Poľsku Magda Vášáryová zúčastnila priateľského futbalového stretnutia Ministerstiev zahraničných vecí Slovenska a Poľska v Nowom Sączi. Pri tejto príležitosti nakrátko navštívila aj dve spišské obce Kacvín a Krempachy.

V Kacvíne si pani veľvyslankyňa, ktorú sprevádzali stážista na veľvyslanectve SR Ján Sedliacik a slovenský študent študujúci vo Varšave Tomáš Strážay, pozrela stavbu Domu slovenskej kultúry. Po objekte vzácných hostí sprevádzal čestný predsedu Spolku J. Molitoris a ďalší členovia miestnej skupiny SSP, ktorí ich informovali o priebehu stavebných prác, potrebe rých-

leho ukončenia výstavby a rozhýbania činnosti MS a o živote miestnych krajanov. Stavba urobila na pani veľvyslankyňu veľký dojem. Ako sama poviedala, treba ju čím skôr dokončiť, aby mohla plniť svoj účel.

Z Kacvína sa M. Vášáryová pobrala do Krempáčov, kde sa v budove miestneho gymnázia stretla s podpredsedom ÚV SSP Dominikom Surmom s manželkou, riaditeľom gymnázia Janom Szenderewiczom s manželkou a krempašským richtárom Janom Kalatom. D. Surma oboznámil hostí s činnosťou miestnej skupiny SSP a vyučovaním slovenčiny v krempašskej škole. Pani veľvyslankyňa sa živo zaujímalá o problémy spojené s vyučovaním slovenského jazyka. - Som veľmi rada, že si slovenčinu tak starostlivo udržujete, - poviedala. - Chcela by som, aby bola nejaká

pomoc aj z našej strany pre vašu komunitu. Na Ministerstve školstva SR mi oznámili, že sú ešte nejaké peniaze, ktoré by bolo možné určiť na nákup kníh alebo iných vecí pomocných pri výučbe slovenčiny vo vašej škole.

Ako uviedol D. Surma, bolo by potrebné doplniť knižnicu gymnázia slovenskými knihami. Týka sa to nielen povinného čítania, ale aj iných diel krásnej literatúry. Taktiež sú potrebné slovníky, nové mapy a pod. - Chceli by sme, - podotkol, - vytvoriť v škole aspoň jeden kabinet slovenského jazyka s plným vybavením.

Riaditeľ J. Szenderewicz pochválil spoluprácu školy so SSP. Poznamenal však, že na gymnáziu očakával viac prihlášok krempašských a belianskych žiakov na vyučovanie slovenčiny.

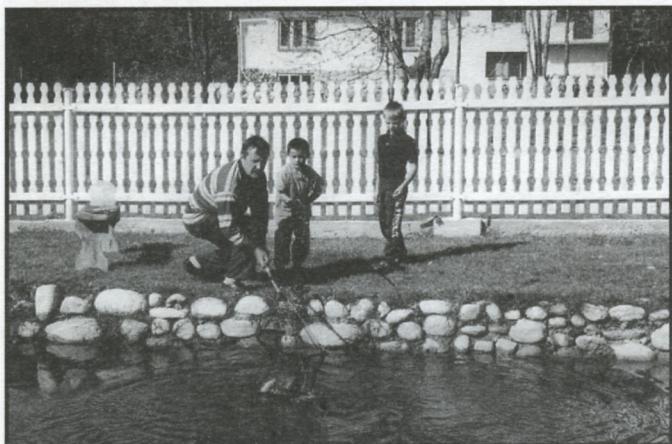
- Mnohí žiaci sa určite obávajú prílišného preťaženia, keďže na gymnáziu sa musia učiť aj iné cudzie jazyky, - povedal J. Szenderewicz. - Znázil sa však aj počet našich žiakov, ktorí sa rozhodli pokračovať v štúdiu na slovenských školách. Tu sú na príčine hlavne problémy s prijatím na školu a udeľovaním štipendii.

Pani veľvyslankyňa uistila, že sa bude snažiť pomáhať pri riešení krajských problémov. Poznamenala tiež, že prednedávnom sa naši študenti učiaci sa na Slovensku stážovali na problémy pri prechode cez hranicu, keďže colníci požadovali od nich víza. Tento problém je už vyriešený. Študenti podľa platných slovenských zákonov naozaj musia mať slovenské víza. Tie im však zadarmo a na počkanie udelí ten istý úrad, ktorý im dal povolenie pobytu v SR.

študentov na Slovensku žiadajú preukazovanie víz. Zároveň požiadali pani veľvyslankyňu o pomoc pri vyriešení pálčivého problému - udeľovania štipendií krajským študentom študujúcim nielen na vysokých, ale aj stredných školách na Slovensku. Informovali tiež o výstavbe krajského kultúrneho centra v Kacvíne na Spiši, plánovanej výstavbe podobného centra v Jablonke a o nedávnej vernisáži súčasnej grafiky v priestoroch našej Galérie slovenského umenia a o ďalších otázkach.

Pani veľvyslankyňa si pozorne vypočula hlasu krajanov, prisľúbila pomoc a odpovedala na všetky otázky. Na záver si prezrela galériu, navštívila priestory redakcie Život a tlačiarne.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Chytanie pstruhov vo vlastnom rybníku

NETRADICNÉ PODNIKANIE

Ryby patria medzi najstaršie živočíchy na našej zeme. Guli. Počas dlhého historického vývoja osídli praktyky všetky vody na zemskom povrchu a výborne sa prispôsobili vodnému prostrediu či už tvarom svojho tela, alebo stavbou a funkciu vnútorných orgánov. Žijú v najrozličnejších podmienkach, od vysokohorských potôčikov až po niekoľko kilometrové hlbky svetových oceánov, od stojatých vód až po dravé prúdy. Len škoda, že s civilizačným rozvojom postupuje znečistenie prírody, teda aj vodných tokov. Môžeme sa o tom presvedčiť aj na Spiši, kde by sme v tamojších riečkach a potokoch dlho museli hľadať ryby, hoci ešte nie tak dávno ich bolo veľmi veľa.

Rybník v záhrade

Pstruh patrí nesporne medzi najchutnejšie ryby spišských riek. Vedia o tom nielen domáci, ale aj turisti, ktorí navštievujú tento región a vyhľadávajú túto pochúťku. Tento fakt sa rozhodol využiť Vojtech Chovanec z Jurgova, ktorý sa na jar tohto roku pustil do dosť netradičného podnikania. Vo svojej záhrade za domom vykopal rybník, v ktorom chová dúhové pstruhy.

- Rybacie mäso je v našej rodine veľmi obľúbené, - hovorí Vojtech. - Už ako dieťa som veľmi rád chodieval do

Celkový pohľad na záhradný rybník

V. Chovanec s úlovkom

nedalekej rieky chytať ryby, takže sme ich jedávali veľmi často. V posledných rokoch našu obec navštevuje čoraz viac turistov, ktorých sem láka hlavne krásne prostredie, ticho a čistý vzduch. Aj v našom dome máme hostovské izby, v ktorých sa môžu ubytovať. Mnohí z nich by neviem čo dali za to, keby si mohli na dovolenke chytiť a upiecť rybu. Tak som prišiel na nápad urobiť v záhrade rybník.

V. Chovanec so svojou záhradou neboli doteraz spokojný. Ani nie div, bola strašne zabahnená, vyvierali v nej viaceré pramienky vody, ba je tam aj stará jurgovská vodovodná studňa. Ako sa však ukázalo, je to priam ideálne miesto na umelý rybník a chov rýb. Pramenitá voda je pre pstruhu vynikajúca a kedže voda v rybníku celý čas preteká, obsahuje dostatočné množstvo kyslíka.

Chyt'te si pstruha

Prvé ryby do svojho rybníka priviezol Vojtech v máji t.r. z Lopusznej. Kúpil už väčšie kusy, ktoré mohol hned predávať záujemcom. Ako nám povedal, cez leto tam držal okolo 70 veľkých pstruhov. V súčasnosti ich má asi 30. Okrem toho v menšom jazierku, do ktorého preteká voda z veľkého rybníka, chová ešte malé pstruhy, dovezené zo Zakopaného. Od leta tieto pstruhu už značne podrástli. Aby však boli súce na predaj, treba ich chovať asi dva roky. Aj keď doposiaľ V. Chovanec nemal s chovom pstruhov žiadne skúsenosti, a ako sám tvrdí - celý čas sa len učí, darí sa mu celkom dobre. Nie je to však vôbec taká jednoduchá práca, ako by sa niekomu mohlo zdáť.

Pstruhom sa v rybníku dobre darí

- Hned na začiatku som mal problémy s dovozom rýb, - hovorí. - Pstruh totiž potrebuje vodu s väčším množstvom kyslíka ako trebárs kapor, takže cestou z Łopusznej sa mi niektoré ryby začali v nádrži dusiť. Teraz som si v aute namontoval malý kompresor, vďaka čomu ryby majú dost vzduchu. Krímm ich hlavne mäsovými zvyškami a odpadmi, ale mám aj špeciálne krmivo pre pstruhu.

Ako sme už uviedli na začiatku, o pstruhu je medzi návštěvníkmi obce, ale aj Jurgovčanmi, veľký záujem. Určite je tak aj preto, že si každý u V. Chovanca môže svoju rybu sám chytiť na udicu, a ak chce, hned ju v záhrade aj upiecť či grilovať. Pre mnohých turistov je to obrovská atrakcia, ktorú nenájdú nikde v okolí. Pán Chovanec dúfa, že sa mu podarí menšie ryby v jazierku udržať aj cez zimu.

- Voda tu celý čas preteká a ani v zime nezamŕza, takže ryby by mali prežiť. Ak jazierko zamrzne, budeme musieť v ľade vysekávať otvory, aby sa nepodusili.

Má čas aj na iné

Po rozhovore s Vojtechom Chovancom som dospel k záveru, že jeho zdroj energie je asi nevyčerpateľný. Vedľa okrem chovu pstruhov sa venuje ešte iným veciam. Vedie skupinu krajanských robotníkov v TANAP-e a spolu s manželkou prevádzkujú neveľký potravinársky obchod.

- Voľakedy v lesoch TANAP-u pracovalo aj vyše 300 robotníkov z Poľska, - vráví Vojtech. - Okrem toho naši ľudia robili v závodoch v Kežmarku, Svit a inde. V súčasnosti je v lesoch zamestnaných 40 osôb z Jurgova, Čiernej Hory a Repšk. Teraz sa už ľuďom neopláť pracovať na Slovensku. Všetci si samozrejme museli vybaviť preukaz zahraničného Slováka. Voľakedy si robotníci mohli za zárobené peniaze zo Slovenska dovesteť nejaký tovar, deputát dreva z TANAP-u a pod. Teraz je priechod v Podspádoch určený len pre malý pohraničný styk, takže pracovníci nemôžu cezeň nič preniesť.

V. Chovanec sa taktiež aktívne zapája do krajanskej činnosti. Ako sám vraví, Jurgov ako prihraničná obec musí udržiavať úzky kontakt so Slovenskou republikou.

- Som rád, že sa nám podarilo nadviazať spoluprácu s Odborom mladých matičiarov (OMM). Zoznámil som sa s predsedom OMM Františkom Ďurinom a predsedom poľskej skupiny OMM Igorom Stavným. Práve oni nás tu našli a prejavili záujem o spoluprácu. Navrhli prázdninový pobyt našich detí v pracovnom tábore v Štiavnickej Bani. Zúčastnilo sa ho osem detí z Jurgova. Všetky si ho veľmi chválili a už teraz sa tábora chcú zúčastniť aj budúci rok. Okrem nich tam boli zahraniční Slováci aj z iných štátov. Koncom septembra sa u nás konalo stretnutie s predstaviteľmi OMM, na ktorom nás opäť uistili, že majú záujem na ďalšej spolupráci a chcú svojím krajanom v zahraničí pomáhať. Preto aj prostredníctvom Života by sme im chceli za to podakovať.

Dúfajme, že sa Vojtechovi bude v jeho „rybnom podnikaní“ ďalej dať a že mu vystačí čas aj na iné záľuby.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO ZO SPIŠA

V septembri a októbri t.r. menili v Jurgove telefónne vedenie, ktorá sa bude tiahnuť pozdĺž cesty pod zemou (na snímke). Nové podzemné vedenie dostali aj iné spišské obce v gmine Bukowina Tatrzanska - Repiská a Čierna Hora.

★ ★ ★

V septembri t.r. bola vo Vyšných Lapšoch asfaltovaná cesta cez obec, zničená v minulom roku počas prác pri výstavbe kanalizačnej siete. Podľa mienky občanov by si asfaltovanie vyžiadalo aj ďalší, asi polkilometrový úsek za obcou (ku kaplnke).

★ ★ ★

V nedeľu 17. septembra t.r. sa na hornom jazere nedeknej priehrady uskutočnili rodinné veslárské preteky, ktoré usporiadali Poľský jachtársky klub zo Zakopaného a firma Žywiec S.A. Pretekov na trati medzi Nedeckým a Czorsztynským zámkom sa zúčastnilo 21 osádok.

★ ★ ★

14. septembra t.r. neznámi zloději odcudzili v Rejskách 400 metrov špeciálneho telefónneho kabla, ktorý bol určený na výmenu telefónneho vedenia v obci. Krádežou vznikla škoda vo výške 10 tisíc zlých.

★ ★ ★

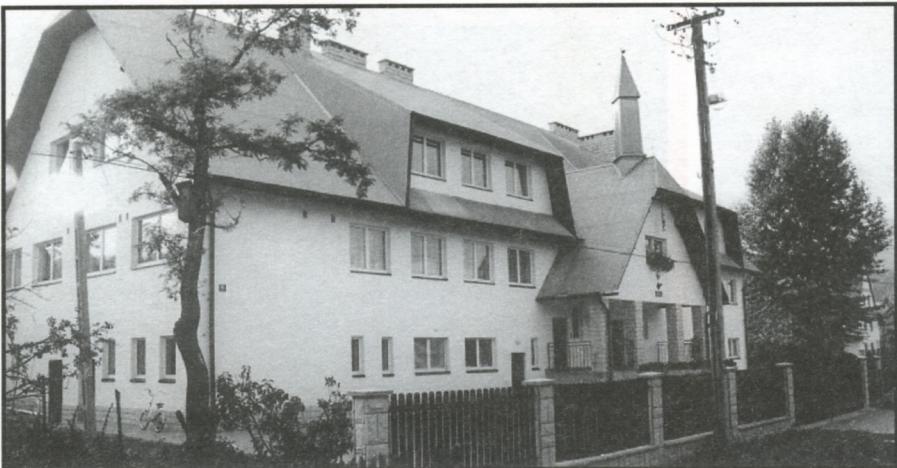
Medziškolské športové stredisko v Novom Targu usporiadalo v septembri t.r. hádzanársky turnaj pre žiakov základných škôl. Medzi dievčenskými družtvami si prvenstvo vybojovali hádzanárky z Fridmana, ktoré postúpili do okresného finále.

★ ★ ★

Od leta do jesene t.r. prebiehali konzervačné práce na Nedeckom zámku (na snímke), ktoré robila stavebná firma z Poronina. Počas opráv, ktoré stáli okolo 130 tisíc zlých, boli hradné múry spevnené špeciálnymi chemickými látkami.

Text a foto: JÁN BRYJA

Kyčorská základná škola

Predseda MS SSP B. Karkoška

V OBJATÍ HÔR

Kyčory sú sice nevelkou horskou obcou, ale majú až dve osady - Poľanu a Šarku. Obec leží v prekrásnom zákuťí Oravy, učupená pod Babou horou a obklopená prevažne smrekovými lesmi. Preteká tu potôčik, ktorý sa vlieva do riečky tečúcej cez Privarovku do Oravského jazera. Hlboké lesy chránia domy pred vetrami a tunajším pohostinným a pracovitým občanom zaistujú nielen čistý vzduch, ale aj množstvo lesných plodov. Pred vojnou sa tu žilo biedne, pôda bola neúrodná, ani zarobiť nebolo kde. Mnohí teda odišli za prácou do zámoria, ale tí, čo zostali, sa nevzdali. Obec sa postupne rozvíjala, pribúdali nové domy a keď ich počet prekročil stovku (1984), Kyčorania si povedali, že sa odpoja od Lipnice. Zvolili si richtára a začali neformálne vystupovať ako osobitná obec, tvoriaca súčasť velkolipnickej gminy (od roku 1991). Ako sa zdá, so svojím rozhodnutím sú spokojní, tým viac, že vedenie gminy im venuje osobitnú starostlivosť. Richtárom je Henryk Kowalczyk (od r. 1998), kedy na tomto poste vystriedal Ludwika Mlynarczyka a novým predsedom MS SSP je krajan Bronislav Karkoška.

V tieni Babej hory

V Kyčorách sa nachádza vyše 130 domov, ktoré lemujú niekoľko odbočiek pomerne kvalitnej asfaltovej cesty. Žije tu okolo 600 obyvateľov a vchod do obce stráži malá kaplnka. V obci je moderná základná škola, dva obchody, nevelká požiarnica zbrojnice a malý kostolík, v ktorom sa v piatky, nedele a väčšie sviatky odbavujú sv. omše. Chlieb sa do obce dováža z Jablonky a Veľkej Lipnice, kde robia aj všetky väčšie nákupy. Občanom Poľany a Šarky, ale nielen im, pomáha s dopravou nákupov dcéra E. Karkoszku Marzena Janowiaková, ktorá denne rozváža objednaný tovar z obchodu do jednotlivých hospodárstiev. Podobne ako v iných oravských obciach, aj tu vyrastajú veľké murované domy, ktoré nahradzujú staré drevenice. Prekrásna okolitá príroda, svieži vzduch a blízkosť Babej hory tvoria dobré predpoklady rozvoja turistiky. Začínajú

Požiarna zbrojnice...

to chápať aj Kyčorania, keďže niekoľko rodín už začalo poskytovať svoje služby v agroturistickom hospodárstve. V blízkej budúcnosti sa k nim zrejme pridajú ďalší, veď iné možnosti zárobku tu nie sú. Obyvatelia Kyčor sú totiž väčšinou roľníci, ktorí hospodária na nevelkých gazdovstvach, z ktorých najmenšie má hádam 1 ha a najväčšie okolo 10 hektárov. Najviac je však roľníkov, ktorí vlastnia 3-4 hektáre prevažne kamenistej a - ako sami hovoria - jalovej pôdy, rozdrobenej neraz na niekoľko desiatok kúskov. Napriek tomu sa tu komasáciu neplánuje, pretože obec je zaradená do tzv. agroturistickej oblasti. Na málo úrodnnej pôde, hlavne 6.-7. triedy, sa ako-tak darí ovsu, jačmeňu, zemiakom, bôbu a hrachu. Mnoho občanov teda odchádza za prácou mimo obec, medzi ľiním do Krakova, Varšavy, ale aj Rakúska, Nemecka, Talianska a inde.

Požiarnici

Na začiatku obce stojí nevelká požiarnica zbrojnice, v ktorej sa od nedávna nachádza požiarický automobil Žuk a ďalšie zariadenia. Veliťelom jednotky, ktorá má 18 členov, je František Stechura, hospodárom Władysław Karkoszka a pokladníkom Antonim Antalczyk. Okrem došpelych požiariakov majú aj 10-člennú mládežnícku skupinu, v ktorej je aj jedno dievča, Barbara Wilková. V júni t.r. malí tunajší požiarnici dôležitú skúšku v napĺňaní protipožiarnej nádrže, ktorej sa zúčastnili aj požiarne zbrane z blízkej Murovance a Privarovky. Nádrž, ktorú si svojpomocne vybudoval majiteľ obchodu a reštaurácie E. Karkoszka, slávnostne posvätil knieža Piotr Grzesik. V lete sa v nádrži môžu kúpať deti. Bude však zároveň slúžiť aj hasičom, ktorí v nej budú môcť čerpať vodu počas prípadného hasenia požiarov.

- Zišla by sa nám - hovorí W. Karkoszka, - nová prenosná strečkačka, ktorú by mohli niesť štyria hasiči. Je potrebná najmä v zimných mesiacoch, keď pre množstvo snehu nemožno k miestu požiaru dôjsť automobilom, ale ani saňami. Potrebovali by sme tiež doplniť našu výstroj. Nakoniec sa chceme zmieniť o našich starších druhoch: Wiktorovi Wojtyczkovi, Antonim Antalczykovi, Franciszku Pakosovi, či Władysławovi Karkoszki.

... a protipožiarná nádrž a súčasné bazén

Kostolík v Kyčoroch

dyslavovi Wróbelovi, ktorí pre rozvoj nášho zboru urobili nesmierne veľa, za čo im patrí naša veľká vdaka.

Požiarnici a nielen oni sa mi poslažovali, že Kyčorom by sa zišla väčšia sála, kde by sa mohli konať obecné schôdzky, zábavy a svadby. Tá v zbrojnici jednoducho nestáčí. Na druhej strane je nepochopiteľné, prečo sa v ich kostolíku neodbavujú ani krsty, sobáše a pohreby.

Telefóny, kanalizácia a vodovody

Počas svojej návštevy v obci som sa najskôr vybral za richtárom H. Kowalczykom, ktorý však bol na zasadanie Gminnej rady vo Veľkej Lipnici, preto mi o živote obce porozprával B. Karkoška.

- Spočiatku sme mali len dva telefóny, - hovorí, - v škole a družstevnom obchode. Táto situácia sa začala rýchle meniť v roku 1994. V krátkom čase pribudlo totiž skoro sto nových telefónov, hoci pôvodne sa počítalo len so zavedením dvoch, u richtára a v osade Poľana. Ludia chceli mať spojenie so svetom, možnosť kontaktu so svojimi blízkymi mimo obec, môžu tiež v prípade potreby zavolať lekára, vybaviť niečo v gminnom úrade a pod.

Za zavedenie telefónov vďačia občania aktívite bývalého richtára L. Mlynarczyka, ktorý počas svojho úradovania urobil pre obec mnoho dobrého. Ako som sa dozvedel, v budúcom roku plánujú vymeniť telefónne vedenie na modernejšie, ktoré bude uložené v zemi.

Výstavba vodovodu sa začala v roku 1974 a prebiehala pomerne rýchlo, takže v krátkom čase začala z babohorských prameňov prúdiť voda do každej domácnosti. Zatiaľ horšie to vyzerá s výstavbou kanalizácie, ktorá by sa mala začať v budúcom roku. Zatiaľ nevedno, či sa to aj podarí. Nevyhnutná je tiež oprava cesty spájajúcej dedinu s Veľkou Lipnicou, najmä úsek do Tichého potoka, na čo však potrebujú finančnú pomoc z gminy.

- V lete sme si svojpomocne vytvrdili aspoň cesty vedúce od hospodárstiev do polí, - pokračuje B. Karkoška. - Naštastie gmina nám uhradila buldožer, ktorý vykonal najťažšie zemné práce. O výstavbu cest k sídlisku Zviotky sa zasa postaral Wendelin Wilk.

Krajanská činnosť

Miestna skupina Spolku v Kyčoroch má v súčasnosti okolo 30 členov. Desiatí z nich sú zároveň členmi miestneho odboru Matice slovenskej. Je to sice menej ako voľakedy, ale je potešiteľné, že v MS pribúda mladých ľudí. Dlhoročného predsedu MS SSP v obci Eugena Antalčíka vlastní v tejto funkcií vystriedal Bronislav Karkoška, ktorý sa spolu s mladými krajanmi snaží aktivizovať krajanskú činnosť aj v tomto kúte Oravy. Poznamenajme, že v známej folklórnej tanecno-speváckej skupine L. Mlynarczyka účinkovali naši členovia, v tom i, žiaľ, už nebohá manželka bývalého predsedu MS E. Antalčíka Johana. Slovenskému folklóru sa aktívne venovali aj sestry Karkoškové. Pokial ide o ďalšie perspektívy krajanskej práce v MS, zdá sa, že začínajú svítať lepšie časy. Krajanská klubovňa je odnedávna v dome E. Karkoszku, kde je ideálne miesto nielen na stretnutia, besedy, ale aj na menšie kultúrne podujatia. Krajania by mali pouvažovať o zavedení v ich škole výučby slovenského jazyka, veď záujemcov by sa iste našlo dosť. Dúfajme, že v tomto krásnom zákuťi Oravy začne odznova pulzovať normálny krajanský život.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

V novembri sa 80 rokov dožíva krajan Vendelín Michalák (10.11.) z Veľkej Lipnice, 75 rokov Eugen Paščiak (19.11.) z Chyžného, 65 rokov Vladislava Knapčíková (20.11.) z Dolnej Zubrince, 55 rokov Stanislav Jurčák (16.11.) z Oravky a 50 rokov Ignác Kapuščiak (10.11.) z Podsklia. Všetkým jubilantom srdceľne blažoželáme.

* * *

16. septembra oslavili výročie zlatej svadby krajanské páry Emilia a František Smiechovci a Mária a Vladislav Marmolovci z Podsrnia a Mária a Ignáca Labudovci z Bukowiny-Podsklia. Manželom k ich sviatku srdceľne blažoželáme a prajeme veľa zdravia a lásky.

* * *

26. augusta t.r. sa vyše 400 osôb zúčastnilo V. babohorského stretnutia predstaviteľov gminných samospráv z poľsko-slovenského pohraničia. Účastníci zletu išli turistickými chodníčkami od Krowiarok na Babiu horu a odtiaľ, po prekročení hranice, do Oravskej Polohy, kde sa na záver podujatia konala spoločná zábava pri vatre.

* * *

Dobre s počínaťi mladí požiarnici z Hornej Zubrince na Okresnej súťaži mládežnických požiarnických družstiev v Szawnicy, ktorí v konkurencii 12 družstiev obsadili druhé miesto. V súťaži dievčat skončili požiaričky z Kacvina na treťom mieste.

* * *

13. septembra t.r. na jarmoku v Jablonke okradla štvoricu zlodejov dvoch občanov z Nového Targu, ktorým ukradla 40 tisíc zlôtých v amerických dolároch a slovenských korunách. Polícia už krátko po čine chytila dvoch z páchateľov a po ďalších intenzívne pätia.

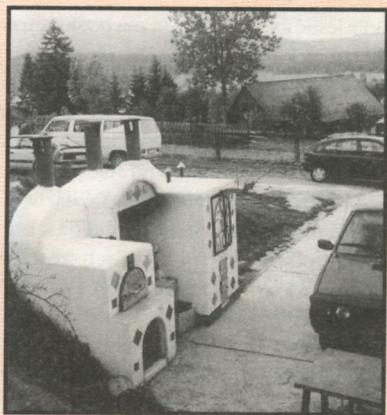
* * *

Gmina Jablonka dostala z Fondu na ochranu poľnohospodárskej pôdy dotáciu vo výške 51 tisíc zlôtých. Peniaze budú využité na výstavbu ciest vedúcich k hospodárstvam v Jablonke-Matonogoch, v Chyžnom-Za vodou a v Podvilku na Danielkach.

* * *

Takáto zaujímavá pec na pečenie chleba či opekanie barana (na snímke) sa nachádza vo dvore E. Karkoszku v Kyčorách. Využívajú ju aj početní turisti, ktorí sem chodia na pikniky po celý rok.

**Text a foto:
PETER
KOLLÁRIK**

LICHEŇ - LEGENDA A HISTÓRIA (2)

(dokončenie z č. 10/2000)

V Gronblinskom lese pásaval statok pastier Mikołaj Sikatka, ktorý sa narodil v roku 1787. Bol zamestnaný u kniežaťa Kwikleckého a v starobe pásol statok hradných pánov i mestného obyvateľstva. Bol ženatý a mal dvoch synov. Za pasenie ho živili za radom jednotlivé gazdiné. Raňajky a večeru dostával u nich doma, kým obed mu donášali do lesa. Bol veľmi nábožný a cez deň sa modlieval ruženec. Keď napasený dobytok odpočíval, chodieval sa modlitku kaplnke v lese, kvetmi zdobil obraz a upratoval okolie. Prvýkrát sa mu zjavila Panna Mária začiatkom mája 1850. Keď dobytok odpočíval a pastier kľačal pred kaplnkou a modlil sa ruženec, zrazu zbadal, že sa k nemu blíži žena v dlhej sukni s bielou šatkou na hlave. Keď podišla bližšie, povedala: - Pochválen bud Ježiš Kristus. On odpovedal: Na veky amen. Bol si istý, že mu niektorá žena doniesla obed. Keď sa však postave lepšie prizrel zistil, že to nie je žena z dediny. Mala nadzemsky krásnu tvár. Stál a mlčal a vtedy sa neznáma ozvala: - Mikołaj, oznám ťuďom, že sa za ich hriechy blíži Boží trest - nákazlivá choroba, na ktorú budú ľudia zomierať. Nabádaj ich na pokánie a modlitbu. Keď sa obrátila, trestu nebude. Zvlášť nech sa modlia ruženec! - a ukázala mu dlhy ruženec s 15-mi tajomstvami. Potom pokračovala: - Chod, Mikołaj, do lesa k borovici, kde visí obraz, a urob tam poriadok, lebo celý národ tam príde a bude čerpáť milosti.

Po týchto slovách zmíkla, bola veľmi smutná a pomaly začala vziaťať tak, že sa nohami nedotýkala trávy. Mikołaj zmeravel, srdce sa mu rozbúhalo, keď pochopil, že vidí osobu z iného sveta. Chcel zavolať, ale nemohol. Upratal okolie kaplnky a ozdobil ju kvetami. Ľuďom nič nepovedal, lebo sa obával výsmechu. Vo dne v noci sa modlil, postil a robil pokanie. Ďalšie zjavenie bolo opäť vtedy, keď sa modlil pri kaplnke. Začul šelest a zbadal, že sa lesnou cestičkou blíži k nemu akási žena. Mala biele šaty a v ruke košík, do ktorého kládla lesné kvety. Vtedy sa mu podlomili nohy a klesol na kolenná. Panna Mária sa naňho pozrela a vyčítala mu, že nenabáda ľudí k pokániu. Hovorila: - Národ je skazený, uráža Bohu tažkými hriechami. Môj syn je nahnevaný a začne ich tažko trestať. Ja ho sice prosím, aby sa zlutoval, ale už nemôžem zastaviť jeho spravodlivú ruku. Keď sa ľudia neobrátia k Bohu a nebudú robiť pokánie, stihne ich trest, príde epidémia a vojna. Choď po okolí a zbieraj milodary na odprosujúce sv. omše. Nech dajú všetci, aj tí najchudobnejší. Konaj rýchlo, aby bol ten obraz uctievany a chránený pred znevážovaním. Príde veľká skúška vernosti Krištovej cirkvi...

Táto bolestná, ale aj výstražná reč padla na pastiera ako veľká ťarcha. Na jednej strane vedel, že všetko musí vyjaviť, ale na druhej strane sa obával, že narazi na veľké ťažkosti, výsmech a prenasledovanie. Keďže mu uverí, že práve on videl Božiu Matku? Kto si vezme k srdcu jeho slová a zmení svoj hriešny život? Sám sa trojnásobne modlil, pristupoval k svätostiam, opatruval obraz, ale tajomstvo ľuďom jednako nevyjavil. 15. augusta napoludnie opäť zašiel k borovici a velebil Pannu Máriu piesňou a modlitbou. Pozeral na obraz Bohorodičky a cítil sa vinný za to, že je taká smutná, najmä preto, že mlčí a viac berie do ohľadu ľudí ako Božie správy. Celý skľúčený sa takto prihováral Panne Márii: - Matička Božia, nehnevaj sa na mňa, ale sama vidíš, že som bezvýznamný človek. Keďže mi uverí?

Potom sa Mikołaj pobral k ceste, ktorou sa mali ľudia vraciať z kostola. Zrazu akoby nad lesom zažiarilo nové slnko. Otočil sa a uvidel zostupovať z neba žiarivú guľu, ktorá sa zastavila nad lesom. Potom sa svetlo začalo blížiť k nemu, až nakoniec uvidel pred sebou krásnu postavu, opásanú bielou stuhou, v bielo-zlatom plášti splývajúcim až k nohám. Bola taká istá ako na obraze. - Ľudia stále hrešia, preto ich stihne trest a zahynie vela ľudí, - povedala mu, po čom zosmutnela a oči sa jej zaliali slzami. - Milosrdenstvo Božie je však nekonečné, všetko sa ešte môže zmeniť. Hovor, Mikołaj, o všetkom. Obraz z lesa treba preniesť na iné miesto, aby bol bezpečný pred znevážovaním. Ty budeš vela trpieť, ale choď a hľásaj moje slová. Aby ti uverili, budeš omladený.

Po týchto slovach mu brada a biele vlasy stmagli a vráskavá tvár sa stala hladká a červená. Do srdca mu vstúpila odvaha, že bol ochotný ísť do celého sveta. - Bud pozdravená kráľovná a nepláč, - zašepkal, - vyplním tvoje posolstvo. Pred očami sa mu otvorilo nebo a vtedy uvidel Božiu Matku v plnej sláve.

V tom čase sa ľudia práve vracali z kostola. Veľmi sa začudovali, že vidia pastiera omladeného. Začali sa pýtať, čo sa stalo a prečo kľačí pre ceste? Začal im rozprávať, že sa mu už niekoľko mesiacov zjavuje vo svetle podivná postava, že bola aj dnes a zanechala stopy v piesku, ktoré im ukázal. Predpovedá, že sa blíži Boží trest, žiada modlitbu a pokanie a úctu svätému obrazu.

Správa, že sa Mikołajovi zjavila Panna Mária, sa rýchlo rozšírila. Darmo však nabádal ľudí, aby zanechali hriešny život a robili pokánie, lebo ich stihne trest, nikto mu neveril. Dokonca ho obžalovali pred cárskou políciou (Poľsko bolo vtedy pod tromi záborami - Pruska, Ruska a Rakúska) a dostal sa do väzenia. Vo väzniči mu oholili bradu a hlavu. Dôvodili

tým, že sa s ním čosi stalo, keď je taký omladený, hoci má už 65 rokov. Keď nepodľahol trýzeniu, lekár mu prefal žily a púšťal mu krv. Takého zoslabnutého uznal za duševne chorého. Na tomto základe úrady vyhlásili, že pastier je duševne chorý a zjavenia sú jeho výmyslom. Dodajme, že v tom čase, keď bol vo väzení, jeho žena dostala infarkt a zomrela. To tiež bola úradom voda na mlyn. Tvrđili, že za klamstvá stihol pastiera Boží trest.

V auguste 1852 vypukla cholera. Ľudia začali veriť, že Mikołaj, ktorého úrady práve prepustili na slobodu, hovoril pravdu. Spomenuli si, že Panna Mária žiadala uctievať obraz visiaci na borovici. Onedlho vedla ohrady stojacej pri borovici dvaja roľníci postavili murovanú kaplnku a 23. augusta 1852 prenesli obraz do nej. Odvtedy ľudia chodili ku kaplnke a prosili o odvratenie trestu. Dochádzalo k viacerým zázrakom, chorí sa uzdravovali a takmer konajúci zázračne ožili. Ku kaplnke nechodili len katolíci, ale aj inoverci a Židia. V lese začali potom stavať veľkú kaplnku, ktorej základy, zarastené krovím, sa zachovali dodnes. Kňazi upokojovali ľudí, že taký zázračný obraz nemôže zostať v lese a treba preň postaviť dôstojný stánok. A tak 29. septembra 1852 na sviatok Michala Archaniela prenesli obraz z lesa do kostola v Licheni. Pred deviatou hodinou sa však na mieste zjavení ukázalo nadzemské svetlo, ktoré žiarilo dve hodiny. Počas procesie so zázračným obrazom sa na oblohe od východu na západ začalo blýskať, ale bez hrmenia. Procesie s prenášaním obrazu sa zúčastnilo 80 tisíc pútnikov. Obraz niesli dva kňazi pod závojom a baldachýnom za asistencie 200 vojakov na koňoch. Boh sa zlutoval a epidémia prestala národ trápiť. Čoskoro sa začala výstavba kostola. Náklady na výstavbu hradila kňažná Izabela Kwiklecká a jej syn Waclaw. 18. októbra 1858 bol kostol vysvätený a obraz umiestnený v jeho interiéri. Tejto veľkej chvíľe sa, žiaľ, pastier Mikołaj už nedočkal, zomrel 23. apríla 1857 a bol pochovaný na licheňskom cintoríne.

O 40 rokov neskôr pri budovaní pomníka hrob rozkopali a keď otvorili rakvu, našli jeho telo neporušené. Počas druhej svetovej vojny nacisti pomník zbúrali. V roku 1948 na mieste pomníka postavili malú sošku Nepoškvreného počatia. 4. mája 1975, práve na 125. výročie zjavenia, postavili tam mauzóleum. Nad samým hrobom je vybudovaný sarkofág, vedľa socha Panny Márie, pastiera a borovice. V obci Gronblin, na mieste Mikołajovho domu, stojí malá kaplnka. Veriaci sú presvedčení o svätosti vizionára, modlia sa pri jeho hrobe, prinášajú kvety, zapaľujú sviece a prosia o orodovanie u Boha.

Do roku 1939 bolo vo večnej knihe zápisných 3000 dosiahnutých milostí a zázrakov. V roku 1940 prišli do kostola nemeckí žandári a chceli zobrať zázračný obraz. Nemohli však odomknúť prieľbeninu v stene, do ktorej zapadala závora. Pod trestom smrti nútili kantora, aby ju odomkol, lenže ani ten nemohol. V tom sa vonku ozval akýsi krik. Žandári vybehl z kostola zistil, čo sa deje. Organista v tom čase celkom ľahko závoru uvoľnil, vytiahol obraz a ukryl ho za bočným oltárom a na jeho miesto zavesil iný. Keď sa žandári vrátili, schránku otvorili, ale obraz nenašli. Zavreli kostol a kľúče zobrať na políciu. O niekoľko dní neskôr kantor, kostolník a ešte jeden mestny občan potajomky vošli cez oblok do svätyne, obraz zobrať a ukryli ho v súkromnom byte. Keď Nemci ešte raz začali vyšetrovanie, Lichenčania vyvezli obraz do Malinca. V roku 1945 ho dovezli späť a počas slávnostnej sv. omše umiestnili v kostole na pôvodnom mieste.

V roku 1949 sa v Licheni usadila mariánska rehola. Keď sa v roku 1966 oslavovalo milénium (tisícročie prijatia krstu v Poľsku), v každej diecéze sa pri tejto príležitosti mala uskutočniť korunovácia jedného obrazu Panny Márie. Keďže vo vratislavskej diecéze bolo známych až 25 obrazov, že sú milostiplné, povolali komisiu, aby vybrała jeden z nich. Že volba padla na Pannu Máriu Licheňskú, je iste tajomstvom Jej samej. V novembri 1965 sa konala slávnostná rozlúčka so zázračným obrazom, ktorý kvôli konzervácii previezli do Varšavy. Tam komisionálne sňali strieborné šaty, ktoré od roku 1864 zakrývali národné emblémy i nápis. Celý obraz dali do nového, bohatu zdobeného rámu. V jeho hornej časti sú tri erby: pápežský, prímasiský a licheňský. V dolnej časti je dátum krstu a výročia a nápis: Poľsko vždy verné. V dňoch 3.-4. júla 1966 vystavili obraz v kostole Panny Márie Lurdskej. Tisíce veriacich šlo pred ním v procesii a vzdávali hold. Aj tam zaznamenali niekoľko zázrakov.

30. júla 1966 sa vzácný obraz vrátil do Licheňa, vitaný neutchajúcim hlaholom zvonov a fanfár. Nasledujúceho dňa ho prenesli z malého kostola do murovaného a pri tejto príležitosti odhalili ďakovné i prosebné votívne dary.

Slávnostná korunovácia sa uskutočnila 15. augusta 1966 za účasti 150 tisíc pútnikov. V mene Sv. Otca zázračný obraz korunoval kardinál Franciszek Wyszyński. Práve on sa ešte ako bohoslovec uzdravil na orodovanie Panny Márie Licheňskej. Pri modlitbe na doporučenie predstaveného tamojšieho kláštora treba denne urobiť nábožný vzdych: Mária, milujem ťa, buď mi matkou a ochranou v živote a pri smrti.

MÁRIA CIBRÍNOVÁ-GOMBOŠOVÁ

KRÁTKO Z ORAVY

V gymnáziu v Pekelníku bola nedávno zriadená moderná internetová pracovňa, v ktorej je nainštalovaných 10 počítačov kúpených z fondu Ministerstva národného vzdelávania PR.

* * *

Veľmi silné zastúpenie mal Pekelník na gminných dožinkových slávnosťach - Hoľdymas 2000 v Czarnom Dunajci, na ktorých rolníci oslavovali zavŕšenie poľných prác. Dokázali to nielen v súťaži o najkrajší dožinkový veniec, ale aj v prefahovaní lanom, v ktorom zdolali všetkých silákov z celej gminy.

* * *

Počas tohtoročnej letnej sezóny bolo na poľsko-slovenských hraničných prieschodach v Chyžnom, Chochołowe, Nedeči a Łysej Polane odbavených okolo 3,5 milióna osôb a vyše 700 tisíc automobilov, čo je o niečo viac ako v minulom roku. Až štvornásobne sa zvýšil počet turistov na označkovaných turistických trasách vo Veľkej Lipnici-Privarovke, Zawoi, Sromowciach Nižnych, Szawnici, Jaworkach, Babej hore a na Rysoch.

* * *

14. septembra sa v gminnom kultúrnom stredisku v Rabe Wyżnej konalo ďalšie zasadanie Rady Euroregiónu Tatry, na ktorom o.i. zhodnotili výsledky podujatia „Euroregión bez hraníc“. Rada odsúhlasila program pracovných dielni venovaných cezhraničnej spolupráci a oceni-

la význam nadácie Malých euroregionálnych projektov 2000.

* * *

17. septembra sa v Podvuku na Danielkach konala poľná sv. omša, na ktorej sa zúčastnilo mnoho veriacich prakticky z celej Oravy. Tradíciu konania tunajších sv. omší začal už v 80. rokoch kňaz Stefan Janiak.

* * *

S prejavmi vandalizmu sa stretávame aj na Orave, kde si mládež svoju energiu vybíja, ktorie prečo, na tabuliach označujúcich názov obcí. Takýto príklad sme videli v Pekelníku (na snímke).

* * *

Obchod s nábytkom v Chyžnom (na snímke) sa snaží pritiahať záujemcov zo Slovenska nielen kvalitným tovarom, ale aj poľsko-slovenským nápisom (meble, nábytok, gauče).

* * *

27. septembra zablokovali poľsko-slovenský hraničný prieschod v Chyžnom vodiči TIR-ov. Žiadali od colníkov rýchlejšie odbavovanie vozidiel na hraniči, ktoré nezriedka trvalo aj viac ako deň. Štrajk sa skončil podpísaním dohody so zástupcami poľského a slovenského colného úradu.

* * *

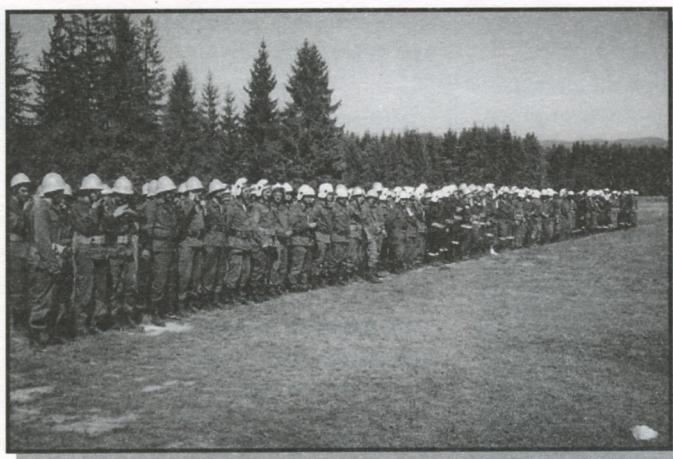
Mnohí Oravci sa už oddávna snažia vylepšovať si svoju neľahkú finančnú situáciu rôznymi dodatočnými prácami. V Oravke-Studžonkách to viacerí skúšajú napr. s tkaním (na snímke).

* * *

Pracovníci Malopoľskej zdravotnej poisťovne navštívili v lete t.r. viaceré zdravotné strediská v novotargskom okrese. V Jablonke mali najviacej kritických prípadov k nedostatočnému zabezpečeniu služieb Zubného a detského lekára počas ich prácenech.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Nástup požiarnych zborov pred začatím pretekov

Prevrátiť stípy prúdom vody nebolo ľahkou úlohou

POŽIARNICKÉ PRETEKY V KREMPACHOCH

Požiarne zbyry už dlhé desaťročia tvoria neodmysliteľnú súčasť našich obcí. V žiadnej spišskej či oravskej dedine nechýbajú obetaví a odvážni ľudia, ktorí sú ochotní zanechať každú prácu alebo prerušíť odpočinok a okamžite ísť na pomoc, keď zaznie signál, že niekde horí. Každý si uvedomuje, že od ich prípravenosti, pohotovosti a rýchlosťi v akcii neraz závisí záchrana majetku, ba aj ľudských životov. Preto požiarinci musia byť dobre zorganizovaní a vždy pripravení zakročiť. V súvislosti s tým sa požiarne zbyry pravidelne stretávajú na rôznych cvičeniach a pretekoch, ktoré majú za cieľ preveriť bojaschopnosť a pripravenosť hasičských zborov. Minulý mesiac sme písali o pretekoch požiarников nižnolapšanskej gminy vo Fridmane, a dnes porozprávame o pretekoch požiarnych zborov gminy Nový

Targ, ktoré sa konali v nedeľu 10. septembra t.r. v Krempachoch.

Na futbalovom ihrisku

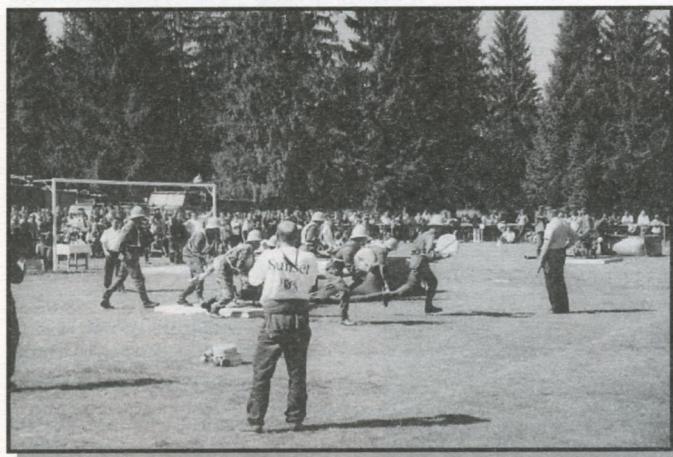
Preteky sa začali o 10. hodine na miestnom futbalovom ihrisku, kam už od rána prichádzali požiarnické automobily z okolitých obcí, ktoré čoskoro zaplnili celé priestranstvo pred ihriskom. Ani nečudo, veď pretekov sa zúčastnilo až 20 hasičských zborov, medzi ktorými boli aj požiarinci z Novej Belej, Durština a samozrejme domáci Krempašania. A keďže požiarnikom aj počasie žičilo, prišlo ich povzbudit množstvo divákov.

Preteky otvoril vojt novotarskej gminy Jan Smarduch. Súťažilo sa v dvoch disciplínach, ktoré boli bodované. Najprv vyštartovali štafety. Aj keď sa to na prvý pohľad nezdá, bola to dosť

namáhavá disciplína. Požiarinci museli čo najskôr rozvinúť a zapojiť striekacie hadice, prebehnuť po úzkej lavičke, preskočiť takmer dvojmetrový plot a pod. Všetci museli byť maximálne koncentrovaní, lebo každá chybička mohla ich zbor stáť trestné body. Značnú námahu a rýchlosť si vyžadovala aj ďalšia úloha. Hasiči museli čo najrýchlejšie zapnúť svoje motorové striekačky, rozvinúť a pospájať hadice a potom na konci dráhy silným prúdom vody zasiahnuť neveľký terč a prevrátiť štyri drené stípy rôznej výšky. Krempašské ihrisko je dostatočne veľké, vďaka čomu súťaž mala plynulý priebeh. Kým na pravej strane ihriska jeden zbor súťažil, na ľavej strane sa druhý mohol pripravovať. Samozrejme posledné súťažiace zbyry mali už stážené podmienky, keďže na ihrisku už bolo veľa vody a terén bol šmykľavý. Tento fakt zvlášť znepokojoval domáčich požiarников, ktorí štartovali ako poslední a v prvej disciplíne získali niekoľko trestných bodov. Zdá sa však, že mohutné povzbudzovanie publiku im

Krempašskí požiarinci v akcii

Vítazi preberajú pohár od vojta J. Smarducha

pridalo krídla, lebo s druhou úlohou si poradili za 50 sekúnd, čo bol druhý najlepší čas súťaže. O veľkej smole môžu hovoriť požiarnici z Durštína. Aj keď výborne vyštartovali a rýchlo pospájali hadice, počas cvičenia sa im pokazila striekačka, takže preteky nedokončili.

Vyhľásenie výsledkov

Súťaž sa skončila až v poobedňajších hodinách. Po pretekoch všetky zbory netrpeživo čakali na vyhlásenie výsledkov. Zásada hodnotenia bola jednoduchá - čím menej trestných bodov, tým vyššie miesto v súťaži. Čakanie na výsledky využili požiarnici na zbalenie náradia a občerstvenie v miestnom bufete. Zanedlho ostala na ihrisku už len jedna nádrž s vodou. Krempašská dychovka sa zúčastňuje všetkých domácich podujatí, nechýbala ani tentokrát a svojou hrou spríjemnila divákom a aj požiarnikom čas pred vyhlásením výsledkov. Nakoniec porota oznámila nastúpeným zborom výsledky. Najlepšou tohtoročnou požiarnou skupinou novotarskej gminy sa stali požiarnici z Krauszowa so 110 bodom. Na druhom mieste skončil zbor z Knurowa, a na tretom boli požiarnici z Ostrovska. Krempašania so 121 bodmi obsadili štvrté miesto. Sklamali belianski hasiči, ktorí skončili na osennáštom mieste. Poslední boli Durštínčania, ktorým sa, ako sme už spomenu li, pokazila striekačka, takže súťaž neu končili.

Velitelia víťazných požiarnych zborov obdržali z rúk vojta J. Smarducha poháre a po krátkych príhovoroch boli preteky slávnostne ukončené. Natešení požiarnici z Krauszowa hned zoobrali na ruky svojho veliteľa aj s víťazným pohárom. Kto by však očakával, že ho budú vyhadzovať do vzduchu, bol by sklamaný. Medzi požiarknikmi je to ináč - veliteľ skončil v nádrži s vodou.

To však ani zdáleka nebola koniec podujatia na krempaškom športovom ihrisku. Mnohí Krempašania ostali aj nadálej, aby povzbudzovať aj svojich futbalistov a volejbalistov, ktorí v tento deň hrali so susedným Durštínom. Tí najvytrvalejší mohli zostať až do večera, keď sa v amfiteátri začala diskotéka. Vládla výborná nálada, a to je podstatné na každom podujatí.

Text a foto: JÁN BRYJA

POŁSKO - JEHO SUSEDIA A JEHO MENŠINY

Pod takýmto názvom sa v dňoch 21.-23. septembra t.r. v poľskom hlavnom meste konala veľká medzinárodná konferencia venovaná problematike národnostných menšín, ktorú usporiadala Varšavská univerzita, Ministerstvo národného vzdelávania PR a Národná knižnica vo Varšave. Popri predstaviteľoch jednotlivých národnostných menšín v Poľsku sa jej zúčastnili viacerí významní hostia, medzi ďalšími veľvyslanci Bulharska A. Valionis a Čiech J. Mišíář, radca veľvyslance SR V. Roth a tretí tajomník K. Denbis, ako aj zástupcovia diplomatických zastupiteľstiev z Bieloruska, Litvy, Nemecka, Ruska a Ukrajiny, poslanci sejmu PR Kroll a Syczewski, námestníčka ministra národného vzdelávania PR I. Dziergowska, rektor Varšavskej univerzity P. Węgleński, riaditeľ Národnej knižnice M. Jagiełło, predstaviteľ Odboru kultúry národnostných menšín Ministerstva kultúry a národného dedičstva PR J. Zawisza, vedecí pracovníci z krajín susediacich s Poľskom, novinári a ďalší.

Konferenciu otvoril rektor VU P. Węgleński, ktorý zároveň zdôraznil význam takého stretnutia a potrebu výmeny skúseností v oblasti národnostnej problematiky. Prítomní si potom vypočuli osobitný list od prezidenta PR A. Kwaśniewského, ktorý o.i. podčiaroval potrebu rozširovania ochrany národnostných menšín a želal účastníkom konferencie úspešné rokovanie. S veľkým uznaním prijali zhromaždení slová veľvyslance Litvy A. Valionisa, ktorý o.i. podotkol, že Litva a iste aj ďalšie susediacie štáty prejavujú veľkú starostlivosť o poľskú menšinu, ale aj iným menšinám. V súvislosti s tým však žiada, aby takú istú starostlivosť venovalo národnostným menšinám aj Poľsko.

Úvodný referát konferencie *Tradicie mnohoetnickej Poľskej republiky* prednesol prof. VU J. Tazbir. Poukázal na viacerých príkladoch, že v minulých storočiach vládla v Poľsku skutočne značná národnostná i náboženská znášanlivosť, na ktorú sa mnohí odvolávajú aj dnes. Upozornil však, že v súčasnosti sa, žiaľ, z tejto dávnej tolerancie voči menšinám veľa vytratilo.

Veľmi zaujímavú prednášku prednesol riaditeľ Národnej knižnice M. Jagiełło, ktorý o.i. zdôraznil, že otázka príslušnosti k danej národnosti je záležitosťou samostatnej voľby človeka, ktorú treba rešpektovať. A práve rešpektovanie práv národnostných menšín a dobré vzťahy so susedmi sú dôležitou úlohou dneška, ale súčasne aj výzvou, pred ktorou stojí nielen Poľsko, ale celá Európa.

Pozoruhodným momentom prvého dňa konferencie bolo otvorenie zaujímavej výstavy Ukrajina - Poľsko v smere k dialógu, po ktorom si účastníci vypočuli prednášky zahraničných vedeckých pracovníkov na rôzne témy,

ktorých spoločným menovateľom boli však otázky národnostných menšín. V tomto kontexte treba spomenúť zaujímavú prednášku doc. PhDr. Ireny Lokšovej z Univerzity P.J. Šafárika v Košiciach na tému: Analýza multikultúrnych postojov obyvateľov slovensko-poľského pohraničia a multikultúrnej výchovy. Predstavila v nej o.i. výsledky svojho výskumu v rámci medzinárodného výskumného projektu, orientovaného na problém výnimočnosti procesov interkulturalizmu a globalizácie vo vzťahu k cítiu národnnej identity a k perspektívam životných plánov mladých obyvateľov pohraničia.

Veľmi zaujímavý priebeh mal druhý deň konferencie, ktorý sa začal otvorenou diskusiou. Zúčastnili sa jej predstaviteľia národnostných menšín v Poľsku, ale aj viacerí zahraniční účastníci. Malo sa súčasne hovoriť na tému: Čo očakávam od Poľska a čo vďačím Poľsku, ale vysvetlo, že každá menšina v Poľsku má v súčasnosti toľko nevyriešených problémov, že sa prakticky nedá diskutovať bez toho, aby sa nespomenulo aspoň tie najdôležitejšie. Ukázalo sa, že viaceré z týchto problémov sú spoločné pre všetky menšiny, napr. ťažkosti v oblasti vyučovania národných jazykov, nerešpektovanie práv menšín v jednotlivých regiónoch, ničenie kultúrnych pamiatok menšín, nepriaznivý postoj samospráv k menšinám a pod. Mnohých účastníkov veľmi prekvapili naše problémy, o ktorých hovoril šéfredaktor Života J. Šternog, napr. ťažkosti so zavádzaním bohoslužieb v slovenskom jazyku, či v oblasti vyučovania slovenčiny najmä v kontexte so školskou reformou, popieranie našej existencie, negatívny vzťah EU Tatry k našej menšine a mnoho ďalších, ktoré sú spravidla príkladmi národnostnej netolerancie. Záver diskusie nevyznel príliš optimisticky - čaká nás ešte veľa práce, aby sa podmienky života menšín výraznejšie zlepšili.

Aj posledný deň konferencie bol venovaný diskusii, ktorej sa popri predstaviteľoch menšín zúčastnili aj zástupcovia rôznych spoločenských a mimovládnych organizácií, pôsobiacich v oblasti šírenia tolerancie a uprevádzania priateľských vzťahov v Poľsku a susedných krajinách. Na záver zhromaždení schválili rezolúciu, v ktorej sa o.i. obracajú na predstaviteľov vlády a politikov, na mimovládne organizácie, novinárov, vychovávateľov a učiteľov, aby vo svojej činnosti venovali čo najväčšiu pozornosť podporovaniu a propagovaniu myšlienok tolerancie, priateľstva, spolupráce a dorozumenia vo vzťahu k menšinám, ale aj vo vzťahu k všetkým susediacim krajinám.

Poznamenajme ďalej, že účastníci konferencie mali možnosť zúčastiť sa tzv. dielnej medzinárodného vzdelávania a pozrieť sa vystúpenia litovského folklórneho súboru i zboru Šartinis, a mládežníckeho súboru Krajki z Lodže.

J. Š.

EUROLIGA TATRY '2000

Pred štartom. Zľava D. Kwiatkowski z Podvlnka...

... a tu už na najvyššom stupni víťazov

ÚSPECH ORAVSKÝCH CYKLISTOV

Prehľbovanie poľsko-slovenskej spolupráce, propagovanie zdravého spôsobu života a čestné športové súperenie - to boli hlavné ciele, ktoré si vytýčili organizátori druhého ročníka športovej akcie v pretekoch na horských bicykloch *Euroliga Tatry '2000*. Štartovali v nej pretekári z Poľska a Slovenska, ktorí si od 1. mája do 1. októbra t.r. zmerali sily na siedmich pretekoch (dva z nich sa uskutočnili na Slovensku - v Kežmarku a Námestove-Slanickej Osade).

HLavným organizátorom súťaže bol Výbor športu a turistiky Euroregiónu Tatry a Žiacky športový klub (UKS) v Podvlnku a spoluorganizátorom Spolok Slovákov v Poľsku. Podujatie sa uskutočnilo za finančnej podpory fondu PHARE z Európskej únie a mediálny patronát nad pretekmi mala Televízia Krakov, Rádio Plus a Echo Krakov, Gazeta Krakowská a Život. Finále pretekov v Rabke organizačne zabezpečil miestny GOPR a športový klub Wierchy a finančnú pomoc poskytol PZU Nový Targ, Rabkoland a mnohí súkromní sponzori.

Finále v Rabke

Posledné, siedme preteky Eurolygy sa uskutočnili 1. októbra 2000 v Rabke, ktoré zároveň rozhodli o celkových víťazoch tohto podujatia.

Podvlnčianski cyklisti s J. Javorským a W. Kowalczykom

Organizátori súťaže pripravili niekoľko náročných okruhov (prevýšenie 200 metrov) v okolí kopca Bania, so štartom a cieľom na futbalovom ihrisku. V prestávkach medzi jednotlivými pretekmi koncertovala miestna požiarnická dychovka a zmiešaný mládežnícky orchester z Tęczyna. Konali sa tiež ďalšie zaujímavé sprievodné podujatia, v tom vystúpenie cyklotrialistov s vicemajstrom sveta v tejto discipline Pawłom Reczkiem z Rabky, ktorý v skoku do výšky na bicykli prekonal svetový rekord - 128 cm. Veľký obdiv divákov vzbudil aj 16-ročný Waclaw Skolarus z Kasinky Malej, ktorý balansoval na zadnom kolese, skákal z navŕšených drevených paliet a preskočil 11 ležiacich osôp.

Na trati

Na pretekoch v Rabke štartovalo vyše 160 pretekárov, rozdelených podľa veku do 10 kategórií. Presne o 10. hodine vyslal hlavný štartér Jacek Jaworski prvých pretekárov na trať. Najprv zápolili cyklisti v kategóriach J (17-18-roční), S (vyše 19 rokov), M1 (30-39), M2 (40-49) a seniori (vyše 50 rokov). Po zdolaní 3 okruhov (21 km) sa ako prvý prihnal do cieľa zabladený od hlavy po päty Mateusz Tylik z Głogoczowa, štartujúci v kategórii J. Jeho

brat Piotr zvíťazil v kategórii S, v M1 Marek Dudkiewicz z Chorzova, v M2 Janusz Lewandowski z Koniakowa a medzi seniormi zvíťazil najstarší účastník pretekov, 65-ročný Józef Koprzak zo Skawice.

V mladších kategóriách si už tradične najlepšie počívali oravskí cyklisti, najmä Podvlnčania. V kategórii M (15-16-roční) si so 14-kilometrovou traťou najlepšie poradil Marcin Motyka zo Zawady, ale už medzi dievčatami suveréne vyhrala študentka 2. ročníka jablonského lýcea Maria Teresa Jaworská z Podvlnka, ktorá zvíťazila aj v celkovej klasifikácii pred Bernadettou Moždženovou z Podsklia (štartovala na požičanom bicykli) a Karolinou Stachoňovou z Bukowiny Tatrala.

V ďalšej kategórii D3 (13-14-roční) mal najväčšie šance na úspech Darek Kwiatkowski z Podvlnka, ktorý bol sice druhý, ale zvíťazil v celkovej klasifikácii. Medzi dievčatami bola jasnou favoritkou Anna Solusová z Bukowiny Tatrala, ale nesklamali ani Podvlnčanky Patrycja Piekarczyková (tretia) a Anna a Iwona Kowalczykové (štvrťa a piata).

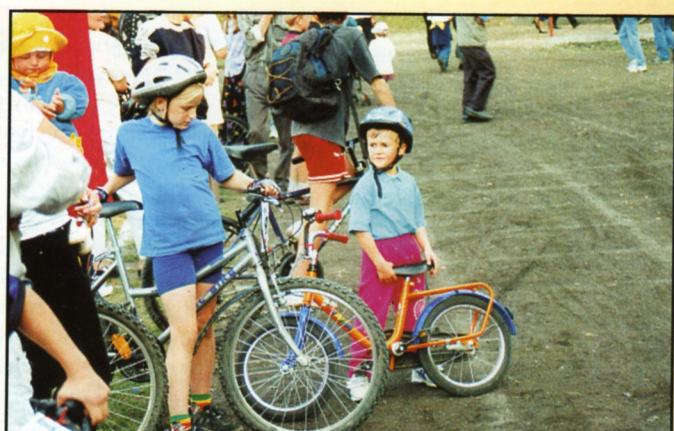
Postupne štartovali ďalšie a ďalšie kategórie pretekárov. Medzi nimi aj 24-členný peleton chlapcov v kategórii D2 (12-13 roční), ktorí by sme mohli nazvať podvlnčianskou. Celkové víťazstvo si ani tentoraz nenechal ujsť Robert Torba z Podvlnka, na druhom mieste

Podvlnčianka D. Jaworská opäť prvá

Štartujú najmladšie dievčatá. Zľava M. Paplaczkyová z V. Lipnice

Najmladší účastník, 5-ročný G. Przybylo (sprava) v cíli

skončil Łukasz Spiszak z Podsklia a na treťom ďalší Podvlčan Piotr Knechta.

Pred štartom dievčat v kategórii D2 som sa porozprával s pokladníkom UKS Podvlk Wiesławom Kowalczykom, ktorý na preteky priviedol aj svoje deti. Jeho dcéra Iwona štartovala v kategórii D3, synovia Tomasz a Mateusz v D2 a najmladšia Angelina v kategórii D1.

- Chodili sme na všetky doterajšie súťaže, - povedal. - Naše deti z Podvľka opäť ukázali, že patria k hlavným favoritom celej súťaže. Tešíme sa z úspechov našich cyklistických nádejí a veríme, že tento druh športu umožňujúci aktívne tráviť volný čas im určite vyjde na osoch. Za ich úspechy vďačíme hlavnému organizátorovi pretekov a nášmu trénerovi Jackovi Jaworskému.

V kategórii D2 bola najväčšou favoritkou Debora Jaworská z Podvľka, víťazka piatich pretekov, ktorá nesklamala ani v Rabke. Suverénne vyhrala a nechala daleko za sebou (vyše 30 sek. nások) svoje najväčnejšie súperky, Katarzynu Solusovú a Karolinu Sztokfiszovú z Bukowiny Tatrzánskej. Na viacerých pretekoch s nimi úspešne zápolili aj Anna Grapová z Podvľka (štvrťá), Joanna a Mariola Jędraszczakové z Podsklia, či Katarína Karošková a Weronika Sowińska z Kyčor.

Azda najviac emócií medzi rodičmi a divákmi vyvolal štart najmladších pretekárov v kategórii D1 (7-9-roční), ktorí museli zdolať 3

okruhy po 1,5 km. Na trať sa najskôr vydalo 21 chlapcov. Bol medzi nimi aj 5-ročný Grzegorz Przybylo z Rabky, ktorému sice do kopca musela pomáhať mama, ale chlapček nerezignoval. Preteky zavŕšil po druhom okruhu, ale aj tak ho diváci odmenili zaslúženým potleskom. Nezabudli na neho ani organizátori, ktorí mu počas ceremonie vyhlasovania výsledkov odovzdali diplom. V tejto kategórii sa celkovým víťazom stal Zbigniew Smolarek z Bukowiny Tatrzánskej pred Arturom Stasiakom z Podvľka a Wojciechom Jędraszczakom z Podsklia. V súťaži dievčat si najlepiešie počínala Małgorzata Paplaczkyová z Veľkej Lipnice, ktorá zvíťazila aj v celkovom hodnotení siedmich pretekov. Nestralila sa ani Podvlčanka Angelina Kowalczyková, či Ewelina Kowalczyková z Podsrnia.

Slávnoštná ceremonia

Záverečné vyhlasovanie výsledkov sa konalo na tribúne štadióna KS Wierchy. Medailistov vyznamenávali: predseda Výboru športu a turistiky Euroregiónu Tatry Czeslaw Borowicz, poslankyňa Sejmu PR Zofia Krasiczka-Domka, starosta Rabky Józef Skawianczyk, predseda športového klubu Wierchy Jan Blaňda, hlavný rozhodca pretekov Remigiusz Jažyc z Krynicy a zástupcovia sponzorov. V súťaži športových klubov sa celkovými víťazmi stali pretekári z Podvľka (UKS) pred B. Ta-

trzaňskou (UKS Smrek) a v súťaži škôl vyhrala ZŠ Bukowina Tatrzánska, pred ZŠ č. 1 v Podvľku a ZŠ v Podskle. V rodinnej súťaži zvíťazili Kowalczykovi z Podvľka, pred Głodkiewiczovcami z Nového Targu a v súťaži gmin Bukowina Tatrzánska pred Jablonkou.

O zhodnotenie celého podujatia som požiadal predsedu Výboru športu a turistiky EU Tatry Czeslawa Borowicza.

- Myslím si, že 2. ročník Euroligy '2000 bol ešte vydarenejší ako predošlý. Podarilo sa nám organizačne zabezpečiť až sedem pretekov. Škoda, že Slováci neprišli sem do Rabky, veď mnohí z nich mali výhliadky na veľmi dobré umiestnenie. Svoju neúčasť na podujatí ospravedlnil pracovným zaneprádznením aj primátor Kežmarku František Grohola. Za dobrú prácu počas celej súťaže Euroliga '2000 chcem podakovať hlavnému organizátorovi Jackovi Jaworskému, ktorému sa podarilo do tohto športového zápolenia pritiahnuť množstvo ľudí, od najstarších až po deti. Treba poznamenať, že toto podujatie sa zameriava najmä na populárizáciu športu a turistiky v malých obciach a gminách, v tom i rodinnej cykloturistiky.

Nás teší najmä účasť a dobré výsledky detí z Podvľka a ostatných oravských obcí, ktorým gratulujeme k ich úspechu a držíme palce v budúcom roku.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Rozhovor s víťazom v kategórii D2 P. Torbom z Podvľka

C. Borowicz (zľava) s predsedom klubu Wierchy J. Blaňdom

Bolo už akosi zvykom u tamojších ľudí nehovoriť si pravdu do očí. Mimo oči sa zasa hovorila taká pravda, ktorá už dávno nebola pravdou, takže málodkedy ste sa dozvedeli pravdu.

Absolutórium siedmej triedy zádešky začala sa pracovný pomer medzi Pavlinou a Másozávodom. Osem hodín musela stáť pri páske, chytiť každú vyhotovenú klobásu do ruky a skontrolovať, či je všetko podľa noriem a predpisov. Cesta z obedňajšej smeny na autobusovú stanicu bola pre ňu nekonečná, ale šťastie, že viedla popri kasárňach s nemalou posádkou. Raz sa stalo: aprílový vetrík s vohnou topiacim sa snehu vháňal miazgu do stromov a nevydržateľne jatril zmysly. Musela sa mu poddat...

Joj, akou polahodou by pre ňu teraz bolo, keby jej aspoň raz pošepkol: „Muselo sa stat, čo sa stalo. Prišiel tvoj čas.“

Miazga, ktorú vtedy apríl vrial do stromov, začala sa meniť v puky, tie zasa v jasnozelené lístky, ktoré sa svojou sviežosťou nükali na pohladku. No nebolo nikoho, kto by pohľadal ju. Stačilo tak málo - len zľahka sa dotknúť strachom rozpáleného líca...

Cestou z obedňajšej smeny musela zavše postať pod gaštanom, ktorý navi domoči premieňal ešte nedávne puky v kvety. Už sa nedalo tajit.

- Joj, či len tej vašej Pavlinke tote klobásky šmakujú!... Pozrite, jak prichádzajú k sebe, - vraveli dobromyselní susedia jej materi, vediac pritom, ktorá odbila.

- Mysli si, čo chceš, Haľko, ja ti len toľko poviem, že to musel byť Duch svätý... - vychádzajúc z drevenej cerkvi, dula Verešpejka do Hali z výšného konca.

- Ved' deň pri dňu je na službe božej. Dobre som ja vravela, mali ju dať za mníšku.

- Aj chceli, lenžie tie školy nemala voľáko na poriadku skončené. A neskaj bez nich ešte tak komediantom byť môžeš.

- Už nie, ved' som počula, že podaktori z tých, čo sa v tom televízore vyškierajú, majú školy jak doktori.

- Pánboh im hriechy odpust', ale lepšie by urobili, keby sa tam nevyškierali, to ti vravím ja.

- Ved' hej. A bodaj by tá Pavlinka nemala byť po kom. Či nepamäťaš jej mater za mladi? Lietala jak suka s prebitú labu.

Klobásky Pavlinke chutili, len čo je pravda, aj keď v nich bolo čoraz viac múky ako mäsa, no čo sa týka Ducha svätého,

bol zhmotnený v podobe až priveľmi konkrétnego vojaka šiesteho pluku z kasárni, pri ktorých gaštany tak sladko voňajú...

Dala im jeho fotografiu a v jedno krásne júlové odpoludnie sa za ním vybrali: Pavlinin otec, jeho švagor a pohotovosť pri kasárňach mal aj ujcov syn, najlepší buldozerista v okrese. Na vrátnici im oznamili, že fotografia patrí štastnému, ani nie hodinovému novomanželovi a otcovi týždňovo-veho štyriapolkilového syna. Nebyť naporúdzi najlepšieho buldozeristu v okrese, bol by Pavlinin otec isto-iste predčasne ukončil svadobnú hostinu, ktorá sa podľa informácií desiatnika príslušného útvaru konala slabých päťsto metrov od kasárni.

Petrov pôst sa blížil a čas hostín, svadieb a hodovania sa krátil. Za každú bolo treba voľačo robiť. A keď veľmi chce, k

- Tak počkaj, ja zrachujem, - ozvala sa Pavlinina matka s okuliarmi na nose, spisujúc atramentovou ceruzkou počet pozvaných hostí. - No, tak so starou Cibuľačkou a jej zaťom by sme mali deväťdesiat jeden kusy. Hojojo, špivali, hrali, ric me bolí, - zavyla s atramentovou ceruzkou v ústach.

- Ak zavoláme Cibuľačku, musíme aj kmotra z Hlineného a tam je ich neúrekom.

Sčítavala, triedila, priberala dlho do noci, až skončila pri cifre, a to ešte nie definitívnej - 130 kusov.

- Nech to cert berie, veď dievka sa nám len raz vydáva a nech ľudia vidia a čudujú sa. Nie ako hen Miklotka. Toľko reči bolo, že za pána svoju vydáva, za stavbyvedúceho, a svadba bola ani kar. A čoby

sme nemohli! Pavlinka má v športkase štyritisíce osiemsto, zakoleme býka, pánu bohu poručeno, takých päť by sme za neho vzali, môžeme aj prasa, palenčuhu máme ešte zakopanú, dačo prikúpime tuzexovej, tak naoko, a nech si pchajú gágory.

On vraj príde, to ešte Magduli povedal, len s desiatimi, na dvoch luksusných motoríkoch, každý v ruke s tortou, litríkom a mimo to prasa, už spracované, my ho len prihrejeme.

Nadišiel devätnasty august, sobota ráno, a už nič nemohlo zabrániť tomu, aby týždňové prípravy, s patričnou odovzrou, nevyvrcholili v svadobnú hostinu. To, že sa domáci od roboty a nevyspania motali už tri dni ako mreny, nebolo akosi vôbec podstatné. Podstatné bolo, že si to všetko môžu dovoliť, zaklatým býkom počnúc a končiac krevovými pentličkami, poskrúcanými do girlánd od výmyslu sveta.

Už od piatkového večera polovičku dvora zaberal vojenský stan ozdobený mladými, čerstvo sťatými briezkami, lebo nech rátali, ako chceli, aj s možnosťou, že deti do 16 rokov budú sedieť rodičom na kolenach, do troch veľkých chýží staršieho gazdovského domu všetkých vpratať nemohli. Ved' nakoniec v tom stane bude lepšie, vzdúšnejšie, ale jeden člen z rodiny, obyčajne starší, najlepšie abstinent (ak sa, pravda, nájde), nesmie z takého stánku božích darov spustiť ani oko, aby sa viac nevynieslo, ako sa zjedlo a vypilo.

Horlivejší domorodci okupovali svoje miesta už od včasného rána. Neskôr sa začali trúsiť tí poriadnejší, ktorí sa tvátili, že prišli iba darúnok odovzdať, pravdaže, odovzdávali ho tak, aby to každý nielen na dvore, ale aj na ulici počul.

MILKA ZIMKOVÁ VSTUPENKA DO NEBA

tomu ešte celá, dosť početná rodina, niečo sa urobit' musí. Aj sa urobilo.

- No, chlap je to šikovný, nemladý, nestarý, vlasy poredšie, hej, - začala všetečná Magduľa z Doliny - známa priekupníčka a dohadzovačka.

- A nepije? - opýtala sa Pavlinka trochu bojaživo.

- Hm, hm, čo by to bol za chlapa, keby si nevypil! Vari by si takého? To len tí nepijú, čo majú boľaky na žalúdku. Niečo tam spomíinali, že ma dve prespanice, ale ktohovie, či je to pravda, ľudia všeličo povedia. Ale keby aj, ty sebe, duša moja, už vyberať nemôžeš. Svoju hanbu nezakryješ... Zbohom tu ostávajte. Oh, bodaj ho, skoro som zabudla, v stredu o druhej 'ta bude čakat' pred starým bitúnkom, tam, ako je apatička. Pôjdete kúpiť obrúčky. A... vezmi dajakú korunu pre každý prípad, bo sa môže stať, že on zabudne, šak znáš jak to chlapi, aby si potom neprišla naprázdno. Hej, čo som to ešte chcela... bude mať čierny ancúg a bielu košelu na sebe. No budte zdравí.

Červenými, akosi privčas zrobennými rukami poťahovala Pavlinka kartúnovú blúzku, zakrývajúc hanbu, ktorú sa už nedalo utajíť, a nepovedala ani slovo.

Obrúčky sa v stredu kúpili (pochopiteľne, zabudol peniaze), ešte aj cestu z mesta domov a ruské vajce v automate mu musela zaplatiť, no štastná rodina sa nad tým nemala kedy pozastaviť, lebo bola vrcholne zaujatá prípravami na svadbu.

- Hej, Pavlinko, čuješ, no pod si odpratať toto džadovstvo, čo sme ti doniesli, - bolo podchvíľou počut' a Pavlinka nastačila odnášať velikánske balíky plné drevených stružlín a v nich čajové, likérová a iné súpravy. Pochopiteľne, čím mali širší zlatý okraj, tým bolo lepšie.

Ked' si to Pavlinko, poukadáš do sekretára, ani čo by jeden gamburgu so zlatými zubami otvoril, - konštatovala dohadzovačka Magduľa, sačujúc obsahy jednotlivých balíkov.

Minul sa už segedínsky, hovädzie na divoko i čevabčiči, aj slnko sa blížilo k svojmu vrcholu, no luxusných dvoch motoríkov s mladým pánom nikde. Aj domáce klobásy sa minuli. Tuzexovej bolo už len pár litrov pod zámkkou pre cudzích, ked' okolo druhej hodiny poludní zastal pred domom radosti autobus s bielymi stužkami z okien. To by ešte nič nebolo, že autobus bol o niečo väčší ako očakávané dva luxusné motoríky. Všeličo sa stáva. Možno sa popsuť. No s tou spievajúcou chmárou, ktorá sa z autobusu začala valiť, s tou sa predsa len neráhalo. Začiatok trojstupu bol už v stane, a koniec ešte v autobuse.

- Neveľo nas idze, neveľo nám treba, pohár pálenky i fatalek chleba, - zanotil početný chór, snažiac sa zaujať čo najvýhodnejšie miesta za celofánom pokrytými svadobnými stolmi, ktoré už obsadili domáci svadobčania.

- Och, Hančo, nech nás Panenka Mária zavaruje. Už poschádzali všetci a nevidno ani torty, ani spracované prasa, čo sme len prihriali mali. Niet hanby takto holoruč sa dovali?

Času na dlhšiu meditáciu nebolo, lebo vyhľadovéný dav si žiadal svoje. Rezne, čo presahovali taniere sa rýchlo mňali.

- Tie veľké dávajte našim ľuďom. To tu ešte nebolo! My rezne jak pol stola, a oni, holota, nič! - vyhlásila šéfkuchárka Jolana a už začala triediť porcie pre domáčich a cudzích.

Keby znova nebol naporúdzti najlepší buldozerista v okrese, bol by rozžalený a rozzárený Pavlinin otec vyhľušil jednu polovicu svojich nastávajúcich príbuzných a druhú donútil, aby obrátila kopytu dolu valalom.

A tak čiastočne premožený žiaľom, čiastočne tuzexovým rumom (ktorého si dožíčil v poslednej chvíli - nech aspoň ten tý odkundesov nevylúčajú) zaspal pod šopou, vôbec už netušiac, čo sa deje okolo neho.

Domáci, ktorí doteraz striehli, či niekto z prišľych predsa len neskrýva niečo za chrbotom, nezbadali, že mladého pána nies. Možno by to boli zistili až pred oltárom, keby Pavlinka, ktorej predsa len

najviac záležalo na jeho prítomnosti, nebola prišla do komory, kúta to všetkých hojností, kde bola zhromaždená rodinná elita, a nepovedala tíško, že ju ledva začuli:

- Mamo, jeho tu niet... On s nimi neprišiel.

- Jakého d'abla ti ešte treba! Málo máš tých, čo prišli?

- Ved' hej, ale jak pôjdem do cerkvi?

Starej až teraz došlo, o kom je reč. Nebýť toľkých decibelov, ktoré neúnavne produkovala novozaložená bigbítová kapela s jedným a tým istým refrénom za každou pesničkou „Šťastenú si ma z kostelíčka domov odvedie“, boli by svadobčania počuli srdcervúci nárek, s ktorým Pavlinka matka, s rukami nad hlavou, letela k lesu. Našťastie ju včas dobehli a mokrým umšlágom priviedli k sebe.

Medzitým nevedno skade a ako zjavil sa uprostred dvora mladý pán ledva stojac na nohách a požmurkujúc na nechápavých svadobčanov. Pavlinka sa predrala k nemu.

- Ha, teba, popečko, som už niekde videl, - zahučal a ťažkou rukou ju buchol po pleci. Keby Pavlinka nebola tak pevne stavaná, určite by sa bola zlomila vo dvoje. Zrazu, na počudovanie všetkých, schmatla ho za ruku a vliekla ho za sebou do zadnej chyže, určenej na prezliekanie. Posadila ho na stoličku, vyzliekla sako, ktoré už dávno nebolo čierne, a kockovanú preznojenú košeľu. Ručníkom mu utrela mokrý krk a z pripravenej kôpkou na stole vybrala škautuľu s najnovším typom dederónky (podľa odhadu z vtedajšieho a zároveň jediného stretnutia - č. 43). Na posteli ležalo otcovo sako, ktoré si pred oným odpočinkom ešte stihol vyzliect.

Dost' sa Pavlinka ponamáhala, kým doň vpratala sčasti tvrdé, sčasti oddajné telo svojho nastávajúceho. Až teraz zbadala, že ani na jednej ruke nemá obrúčku.

- Kde máš obrúčku?! - vyhľklo z nej.

- Obrúčku...? Obrúčku som predal moldavským cigánom, popečko, - zarechotal sa, zakloniac pritom hlavu. - Ale nič sa ty neboj, ja ti kúpim štyri také obrúčky... čo štyri, desať ti kúpim, - zaerdžal znova a tresol ju po zadku. - ... o devat mesiacov novinky pisali, že na svet vylecel pilotek malý... - ozývalo sa vonku vo chvíli, ked' sa otvorili dvere zadnej izby. Držala ho pod pazuchou oblečená v strieborných brokátových šatách so silonovými volánikmi, s patričným pohľadom na stav. Brajchyn sa usmieval, ako sa na brajchyna patrí.

Nasýtený dav, ničím nepomýlený, akoby sa predtým nič nebolo stalo, spustil vhodnú pesničku pre odobierku od rodičov, ktorí už čiastočne vzkriesení sedeli v prednej chyži s vreckovkami v rukách pre každý prípad. Vôbec im neprekážalo, že mladého zaťa zočili v tejto chvíli prvý

raz v živote. Ked' si pred nich nastávajúca manželská dvojica pokľakla, vyobjímalu ho ako vlastného syna a na obidve strany vybozkávali. Tak ako sa medzi poriadnymi kresťanmi patrí, pri tom všetkom plakali, nevedno, či od žiaľu, či od šťastia...

Svadobný obrad sa odbavil o niečo skôr, ako je vo zvyku, ked' je všetko - hľavne čo sa týka nevesty a jej panenského života - v poriadku. Znova treba pripomenúť, že nebyť dosť silných Pavlinkiných ramien, nie je celkom isté, či by sa mladý pán nebol poskladal na kôpku.

Našťastie nič také sa nestalo a rozbúrený dav, ktorý trošku pookrial v božom chráme, sa za sprievodu nadmerných decibelov uberal na výšny koniec zaujať ešte nevychladnuté miesta za svadobnými stolmi. Hodovanie trvalo do bieleho rána. Mladého pána ako cárę prenášali od stola k stolu, lebo sám už vonkoncom nevládal, a práve vo chvíli, ked' sa ho chystali preniesť znova, zistili, že po mohutnom tele, ktoré sa pod chvíľou povalovalo tu na stole, tu na lavici, niet ani chýru, ani slychu.

A bola to znova len ona, ktorej sa to najviac dotklo. S hlavou začepčenou v tuzexovej šatke vbehla do komory. Našla tam mater prevalenú na truchlici, v ktorej ešte čo-to bolo zo zásob tuzexovej, pre každý prípad, aby sa k nej nedopáril daktorý z tých odkundesov, čo nemajú hanby ani za náprstok, ľahla si na ňu, a tvrdzo zaspala.

- Mamo! Mamo! - šklbala Pavlinka mater zúfalo za plece. - Odišiel, niet ho...

- Čo, koho?

- Muž môj... niet ho...

- Jáj, len toľko! Nech si ide do pekla. Hlavná vec, že si ty už na poriadok privedená a máš zase vstupenku do neba. Veselie bolo, ako sa na poriadnych kresťanov patrí. Ved' človek už len vie, čo prislúcha bohu a čo ľuďom. Nie ako tăžobroč - ani jednu tortu nepriniesť...!

Už sa rozjasňovalo, ked' vysilená kapela uberala zo svojich decibelov do úplného ticha. Hľadala kút, kde by mohla na chvíľu postať, no v každom ležal niekto vyvalený, kde tu aj s kôpkou vyvráteného pokrmu, ktorého aj bez neprieneseného prasáta bolo nadostáč.

Vybehla zo záhrady, už chcela odbočiť k lesu, ked' pri poslednej jabloni zrazu zastala. Niečo sa v nej pohlo... Kvôli nemu sa to všetko dialo, a ono o tom ani nevedelo. Nemohlo za to ako ona vtedy, ked' aprílový vietor vháňal miazgu do stromov. Už prišiel jeho čas...!

Dalo o sebe vedieť, že žije.

Slnko, ktoré ešte nestihlo zožltiť, zlievalo slabým jasom plodmi obtiažkovanú jablonou, pod ktorou stála mladá žena...

(Domová pokladnica 1985)

Glavný oltár so zázračnou Pietou v Šaštíne

KRAJANIA V ŠAŠTÍNE

15. septembra pripadá sviatok Sedembolestnej Panny Márie - patrónky Slovenska, kedy sa už oddávna uskutočňuje niekoľkodňová celonárodná púť do Šaštína, jedného z najvýznamnejších pútnických miest v Slovenskej republike. V tomto roku sa na púť do Šaštína rozhodlo vybrať aj 40 našich krajaniek a krajanov zo Spiša - z Čiernej Hory od Tribša a od Jurgova, z Fridmana, Kacvína, Krempách, Nedece, Novej Belej a Vyšných Lápš. Prenajali si autobus a v sobotu 16. septembra t.r. sa vydali na cestu na šaštínsky odpust, kde si v modlitbe a nábožnom rozjímaní pripomenuli sedem bolestí Panny Márie (proroctvo Simeona, ktoré predpovedal osud jej Syna, útek Sv. rodiny do Egypta pred kráľom Herodesom, stratenie 12-ročného Ježiša v chráme, stretnutie matky s doráhaným synom na krízovej ceste, ukrižovanie Ježiša Krista, prebodenie boku Ježiša kopijou, snátie z kríza a jeho pochovanie). Plní dojmov vrátili sa domov v nedeľu vo večerných hodinách s pevným predsačzatím, že sa o rok opäť vyberú na šaštínsku púť.

Poznamenajme, že to nebola v tomto roku jediná púť krajanov z horného Spiša na Slovensko. 2. júla t.r., na sviatok Navštívenia Panny Márie, sa vybrať dvomi autobusmi do Levoče ešte väčšia, vyše osemdesiatčlenná skupina krajanov o.i. z Kacvína, Nedece, Vyšných Lápš, Tribša, Novej Belej a ďalších obcí. (js)

POŽIAR V KREMPACHOCH

V sobotu 16. septembra t.r. večer vypukol v jednej z krempašských stodôl na Záhradnej ulici(Ogrodowej) požiar, ktorý sa rýchle rozšíril na okolité hospodárske staviská. Aj keď miestni obyvatelia požiar skoro zbadali a hned privolali požiarnikov, živel strávil šesť stodôl. Naďalej do Krempáčov rýchlo dorazili požiarne jednotky z Nového Targu a okolitých dedín, ktorým sa podarilo požiar lokalizovať. Záchranná akcia trvala takmer do skorých raných hodín. Zúčastnilo sa jej 137 požiarnikov z 23 požiarnych zborov. Odhaduje sa, že oheň spôsobil škodu vo výške 200 tisíc zlých. Príčinou požiaru bolo prasknutie žiarovky v jednej zo stodôl. 6 gazdovia takto za jednu noc prišli nielen o celoročný úrodu, ale aj o poľnohospodárske stroje, ktoré mali odložené v stodolách. Bol to najväčší požiar v obci od roku 1942, kedy zhorelo osem stodôl. (jb)

NEHODY NA ORAVE

Veliteľ polície v Jablonke, štábny aspirant Wojciech Frańczak nám poskytol niekoľko informácií o závažnejších nehodách, krádežiach a požiaroch na území gminy. 21. augusta sa v Jablonke dvaja zlodeji vlámali do reštaurácie Oravianka a zničili niekoľko hracích automatov, z ktorých ukradli mince v hodnote 2500 zlých. V ten istý deň Remigiusz M. z Dolnej Zubrice narazil svojím gokartom do autobusu a 28. augusta sa v Jablonke prevrátil traktor a neopatrny traktorička bol s fažkými zraneniami prevezený do nemocnice v Novom Targu. K ďalšej nehode došlo v ten istý deň v Podvuku, kde vodička osobného automobilu Audi Mária B. z Veľkej Lipnice narazila do TIR-a a so zraneniami skončila v nemocnici. 1. septembra sa v Podvuku zlodeji vlámali do garáže, odkiaľ odudzili náradie v hodnote okolo 4 tisíc zlých. 2. septembra došlo v Oravke ku krádeži vyše 200-ročnej sošky sv. Antona. Polícia ešte v ten istý deň páchateľa chytila a sošku vrátila na svoje miesto.

2. októbra vypukol v Hornej Zubrici veľký požiar, ktorý zničil obytný dom a hospodárske stavby. Škody sa odhaduje na niekoľko tisíc zlých. (pk)

GMINNÉ POŽIARNICKÉ PRETEKY

Oravské požiarne zbrane z Harkabuza, Podsrnia a Bukowiny-Podsklia sa 27. augusta t.r. v Sieniawie zúčastnili športovo-požiarnických pretekov gminy Raba Wyżna. V súťaži vyštartovali aj mládežnícke požiarne družstvá z Harkabuza a Podsrnia. Najlepšou tohtočnou požiarou jednotkou gminy Raba Wyżna sa stali hasiči zo Sieniawy pred družstvom z Raby Wyżnej. Z oravských požiariakov si najlepšie počíname spomínané mládežnícke skupiny z Podsrnia a Harkabuza, ktoré skončili na 2. a 3. mieste za mladým družstvom z Raby Wyżnej. (pk)

ORAVSKÉ DOŽINKY '2000

Každoročne na prelome augusta a septembra sa niektorá z oravských obcí v jablonskej gmine stáva dejiskom dožiniek, na ktorých rolníci oslavujú zavŕšenie žatevnych prác. Tohoročné gminné dožinky sa konali 10. septembra t.r. v Jablonke-Boroch.

Zástupcovia jednotlivých obcí jablonskej gmine pripravili dožinkové vence, ktoré viedli na ôsmich vozoch, tvoriacich farebný dožinkový sprievod. Povozy boli z Jablonky-Centra, Jablonky-Borov, Dolnej a Hornej Zubrice, Chyžného, Oravky, Malej Lipnice a Podvuka. Všetci účastníci dožiniek sa zúčastnili v kostole sv. Brata Alberta slávnostnej sv. omše, po ktorej nasledovalo posvätenie poľnohospodárskych plodov a dožinkových vencov.

Na slávnostne ozdobenom pódiu sa divákom a hostom predstavili jednotliví predstavitelia obcí, ktorí predviedli o.i. ukážky poľných prác a zaspievali niekoľko pesničiek, ktoré kedysi zneli z úst žencov a koscov. V bohatom kultúrnom programe vystúpili viaceré folklórne súbory, o.i. Rombaň z Chyžného, Halniok a Skalniok z Hornej Zubrice, Małe Podhale z Jablonky a Orava z Veľkej Lipnice.

Po vystúpení súborov vedúca poroty Emilia Rutkowska vyhlásila výsledky súťaže o najkrajší dožinkový veniec a konský povoz a najlepšieho rolníka na Orave. V súťaži vencov prvé miesto obsadila Oravka (veniec pripravili Zofia a Antoni Fifaňskovci), pred Podvilkom (M. Gribáčová) a Dolnou Zubricou (W. Gašiorczyková). V súťaži o najkrajší konský povoz zvíťazilo Chyžné (pohoniči A. Stefko, M. Lenczowski), pred Jablonkou-Borami (A. Dworszczak, A. Borówka) a Jablonkou-Centrom (M. Helegda, J. Kozak).

Do súťaže O najlepšieho rolníka na Orave sa prihlásilo šesť predstaviteľov z Jablonky, Chyžného, Dolnej a Hornej Zubrce a Podvilk, ktorí mali za úlohu rozlíšiť rôzne semená, strieľať z biča, ošúpať zemiaky, povedať žart o Orave a pretláčať sa rukami. V týchto skúškach najlepšie obstál Józef Sandryk z Jablonky.

Po vyhlásení výsledkov sa konala skoro trojhodinová country zábava, na ktorej zahral súbor New Happy Band. Dožinkové slávnosti zavŕšila ľudová veselica trvajúca do neskorejho večera.

V nedeľu 17. septembra 2000 sa vo Veľkej Lipnici po dlhšej prestávke opäťovne uskutočnili gminné dožinky, na ktorých sa zúčastnili zástupcovia jednotlivých richtárstiev a množstvo divákov. Totiž po vzniku samostatnej veľkolipnickej gminy sa zhotovoval len jeden dožinkový veniec, ktorý bol vystavaný v kostole sv. Lukáša a neskôr prezentovaný na horalských dožinkách v Ludžmierzi.

Tohoročné dožinky sa začali sv. omšou, ktorú odslúžil kňaz Boleslav Kołacz. V čele slávnostnej procesie boli zástupcovia Skočíkov - richtárka Božena Lichosytová a Emil Boryš, ktorí niesli bochník chleba s nápisom Oltárny dar-richtárstvo Skočíky. Za nimi vykračovali predstavitelia Veľkej Lipnice-Centra - richtár Franciszek Janowiak a Maria Jazowská s prekrásnym košom plným zeleniny, po nich Privarovčania - richtár Józef Karkoszka a Anna Węgrzynová s košom naplneným ovocím a za nimi richtár Andrzej Jazowski a Danuta Janowiaková z Murovanice, ktorí niesli originálny koš plný oštiepkov, syra a masla. Sprievod uzatvárali zástupcovia Kyčor - richtár Henryk Kowalczyk a Stanisława Ignaciaková s košom plným poľárov medu, hršbov a brusníc.

Prekrásny dožinkový veniec z klásikov predstavujúci gazdovský voz urobila Petronela Michaláková a niesli ho členovia súboru Orava, za ktorími išli členovia kapely a detského súboru Heródki.

Druhá časť slávnosti sa konala na parkovisku pred kostolom, kde s príležitostným prejavom vystúpil veľkolipnický vojt Mariusz Murzyniak, ktorý vyzdvihol ťažkú a nesmierne užitočnú prácu oravských rolníkov, zaželal im lepšie časy a podčakoval za ich námahu pri zbere tohoročnej úrody. Zástupcovia Skočíkov potom vojtovi odovzdali bochník chleba so želaním, aby ho delil tak, aby nikdy nikomu nechýbal. Po rozdelení bochníka na niekoľko častí zašli členovia súboru Orava medzi divákov a ponúkali im voňavý a chrumkajúci chlieb upečený z tohoročnej múky.

Na záver dožinkových slávností vystúpili folklórne súbory a deti z Privarovky, ktoré predviedli zaujímavý program.

Sprac: PETER KOLLÁRIK

U SEBA

V dňoch 28. - 30. septembra t.r. sa v Krakove konal IV. medzinárodný televízny festival etnických filmov a programov pod názvom U seba. Podujatie začala konferencia v Decjuszovej vile venovaná rómskej menštine, po ktorej sa konalo slávnostné otvorenie festivalu.

Festival bol prehliadkou svetovej televíznej tvorby venovanej etnickej tematike. Jeho náplň tvorili dokumentárne filmy a reportáže o národnostných menšinách a etnických skupinách. Festival mal za cieľ predstaviť úlohy massmédií, najmä televízie, pri riešení etnických problémov a oboznámiť divákov s problematikou menšíni, ich kultúrou a prostredím v ktorom žijú. Názvom festivalu U seba chceli usporiadatelia podčiarknuť, že príslušníci národnostných menšíni naozaj žijú u seba a tento fakt nemôže nikto popierať.

Na festival sú prihlásované filmy z celého sveta. Najpočetnejšie je reprezentovaná Európa. Tento rok na festival bolo prihlásených vyše 60 filmov z 19 štátov. Spomedzi nich špeciálna komisia, zložená zo známych krakovských filmových kritikov, vybrala do finále 20 fil-

mov. Okrem toho na mimosúťažnú prehliadku vybrala šesť programov venovaných národnostným menšinám.

Päťčlenná porota pod vedením známeho poľského režiséra a scenáristu Andrzeja Fidyka udela bola hlavnú cenu festivalu - Grand Prix „Korene“ nemeckému filmu Hermanna Lorenza a Leslie Francka pod názvom Moje srdce vzlyká, hovoriacemu o dvoch Bosniackých rodinách, hľadajúcich nové miesto pre život. Druhú cenu získal slovinský dokumentárny film Nuba - čistý ľud. Cenu CIRCOM-u dostal anglický film Pama Thompsona Odpustite tým, čo cestujú, a špeciálnu cenu maršalka malopoľského vojvodstva si odnesol poľský film Andreja Bialku In to sme aj my.

Na záver festivalu sa konal koncert hudobných skupín, na ktorom sa účastníkom podujatia predstavila známa rómska speváčka z Čiech Vera Bila a lublinská skupina Drewutnia. (jb)

VYŠŠIE POKUTY

Od novembra začal platíť nový sadzobník pokút za cestné priestupky. Nové pokuty sú v porovnaní s doterajšími, ktorých výšku určovali policajti, oveľa vyššie. Až 500 zlôtých budú musieť vodiči zaplatiť pri prekročení rýchlosť o viac ako 50 km za hodinu. Pri prekročení rýchlosť do 10 km za hodinu je pokuta 30 zlôtých na neobývanom mieste a 50 zlôtých na obývanom. Predbiehanie na priechode pre chodcov alebo tesne pred ním budú policajti pokutovať sumou 400 zlôtých a vynútenie prednosti na križovatke bude stáť vodiča 300 zlôtych. Nový sadzobník platí aj pre chodcov. Napr. sto zlôtých zaplatí ten, kto pojde na cestu priamo pred idúci automobil, 50 zlôtých bude chodca stáť spomaľovanie kroku alebo zastavovanie sa bez odôvodnenej príčiny počas prechádzania cez cestu alebo cez železničnú trať. Teda od novembra sa policajti pri vyrubovaní pokút musia riadiť týmto sadzobníkom. Uvažuje sa aj o novom projekte, podľa ktorého policajti nebudú môcť inkasovať pokutu v hotovosti, ale budú vypisovať tzv. kreditné pokuty. Dúfajme, že nová výška pokút prispeje k zvýšeniu bezpečnosti na našich cestách. (jb)

SČÍTANIE NA SLOVENSKU

Dňa 26. mája 2001 sa uskutoční v Slovenskej republike sčítanie obyvateľov, domov a bytov. Sčítanie patrí medzi najvýznamnejšie a najrozšíalejšie štatistické zisťovania a uskutočňuje sa v desaťročných intervaloch. Cieľom je získať priamo od obyvateľstva informácie metodou sebasčítania. Z histórie je známe sčítanie uskutočnené za vlády cisára Augusta v roku narodenia Krista a na našom území v období stredoveku. Obdobie moderných sčítaní, podporených osobitným zákonom, sa na našom území začalo v roku 1869. Prvé československé sčítanie ľudu a bytov sa uskutočnilo už v roku 1921. Sčítanie obyvateľstva, domov a by-

tov v roku 2001 sa uskutoční podľa osobitného zákona č. 165/1998 Z.z. z 12. mája 1998. (pk)

DVE VÝROČIA SEMINÁRA

Päťdesiate výročie násilného zatvorenia vysokej školy bohosloveckej a kňazského seminára, ktorého prvým rektorm bol kacvínsky farár Daniel Udranský, si 30. septembra t.r. v Spišskej Kapitule pripomienuli veriaci spišskej, košickej a rožňavskej diecézy. Okrem smutných spomienok na 40-ročnú prestávku v činnosti školy a seminára (študovali tu i viacerí bohoslovci zo severného Spiša), ktorých začiatky siahajú do roku 1815, nechýbali na podujatí ani slová

vďak Božej Prozretelenosti za ich znovuotvorenie pred desiatimi rokmi. Ako uviedol rektor Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka Mons. Jozef Jarab, do dejín Spišskej Kapituly sa smutne zapísal koniec augusta 1950, kedy sa začalo dlhé, 40-ročné „obdobie zimy a čakania na jar“. Trvalo až do septembra 1990, kedy bolo obnovené štúdium na teologickom inštitúte rímskokatolíckej Cyrillo-metodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského v Spišskom Podhradí. Výsledkom obnovenej činnosti inštitútu a seminára za posledných 10 rokov je 387 novokňazov, ktorí pôsobia v spišskej a rožňavskej diecéze a košickej arcidiecéze. Okrem toho teologické štúdium tu diaľkovo absolvovalo 501 katechetov a možnosti postgraduálneho štúdia využilo 148 teológov. (TASR)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 28. júla 2000 zomrel v Dolnej Zubriči vo veku 72 rokov krajan

JÁN SOŁAVA

Zosnulý bol vyše 50 rokov členom a neskôr vedúcim dychovky v Hornej a Dolnej Zubriči, aktívnym členom mestnej skupiny SSP, odoberateľom a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Dolnej Zubriči

Dňa 29. augusta 2000 zomrel v Novej Belej vo veku 93 rokov krajan

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

Zosnulý, bol najstarším obyvateľom Novej Belej, jedným zo spoluzačladeľom našho Spolku a dlhoročným čitateľom a propagátorm Života. Tešil sa všeobecnej úcte. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek.

MS SSP v Novej Belej

Dňa 12. septembra 2000 zomrel v Krempachoch vo veku 85 rokov krajan

VALENT GELATA

Zosnulý bol odbojárom druhej svetovej vojny, ako aj členom nášho Spolku od jeho vzniku a dlhoročným čitateľom i propagátorm Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec i starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Dňa 13. septembra 2000 zomrela v Krempachoch vo veku 89 rokov krajanka

MÁRIA KAPOLKOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou našho Spolku a vernou čitateľkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, vzorná manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji.

Dňa 5. októbra 2000 zomrel v Krempachoch vo veku 89 rokov krajan

FRANTIŠEK ŽIGMUND

Zosnulý bol členom MS SSP v Krempachoch od jej vzniku a dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, vzorný manžel, otec a starý otec.

MS SSP v Krempachoch

Dňa 21. septembra 2000 zomrela v Podsrní vo veku 65 rokov krajanka

ŠTEFÁNIA SIARKA

Zosnulá bola dlhoročnou členkou našho Spolku a horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji.

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Podsrní

Z KALENDÁRA NA NOVEMBER

Záhradkári

Ak to počasie dovolí, treba dokončiť rýšovanie buď orbu záhradky, pričom pôdu nechávame v hrubej brázde, čo zlepšuje príjem zimnej vláhy a premrzutie. Na jar je takáto pôda kypŕia a vyzretá. Záhony pre skorú zeleninu treba pred rýšovaním pohnúť kompostom alebo maštalným hnojom. Proti myšiam a hrabošom bojujeme kladením otrávených návnad koreňovej zeleniny. Najdôležitejšie je však čo najskôr dokončiť zberové práce, aby sme sa vyhli riziku znehodnotenia úrody dlhodobým daždom alebo mrazom, ktorý je u nás v tomto období dosť častý. Kto má parenisko, môže ho využiť na uloženie hlúbovej zeleniny. Keď to nechceme, zaspememe parenisko lístím, slamou alebo iným podobným materiálom, čím zabráníme premrzaniu pôdy. Porasty určené na prezimovanie na záhone prikrývame ľahko čečinou, aby nevymrzli.

Ešte je čas, aby sme opravili buď ošetrali konštrukciu skleníkov alebo fóliových krytov medziiným vhodným náterom a sústavne dbáme, aby ich nepoškodilo prípadné veľké množstvo snehu. Pravidelne tiež kontrolujeme skladovacie priestory, vetráme a snažíme sa udržať v nich vhodnú teplotu a vlhkosť vzduchu.

práve teraz majú v záhrade dôležitú prácu - výsadbu ovocných stromov a krov. Keď je sucho a pomerne teplo, vysadené stromčeky treba dobre zavlažiť. Vysadzovať možno aj do premrznutej pôdy, ale bez zvlažovania, aby mráz nepoškodil korene. V novembri pokračujeme v odstraňovaní chorých stromov a mechanickom ošetrovaní kmeňov a hrubších konárov. Kopejme jamy pre jarné sadenie a opadané lístie kompostujeme, pričom dávame doň trochu nehaseného vápna, ktoré ničí zárodky škodcov. Treba tiež opraviť ohrady a chrániť stromy pred ochrýzaním zajacmi slabenými buď inými chráničmi. Keď príliš nemrzne, možno rigolovať pôdu pre jarnú výsadbu stromov, čo možno spojiť s hnojením do zásoby fosforečnými buď draselinnými hnojivami. Pravidelne kontrolujeme skladovacie priestory a kaziace sa plody odstraňujeme.

Chovatelia

Už je najvyšší čas zabezpečiť pred zimou kuríny a iné chovné priestory zasklenými oblokmami a plnými dverami. Pastevné možnosti sú teraz už obmedzené, ale nadálej vypúšťame hydinu na dvor, do zeleninovej záhradky a pod., aby si niečo nazbierať. Aj keď si nenazbiera všetko, čo potrebuje, ale bude mať aspoň potrebný pohyb na voľnom

vzduchu. Samozrejme, hydinu musíme teraz pravidelne dokrmovať. A ešte jedno. Ak chceme, aby nosnice aj teraz a v zimnom období mali dobrú znášku, musíme im zabezpečiť nielen plnohodnotnú výživu, ale aj 14-hodinový svetelný deň.

Včelári

Počasie v novembri býva chladné, nezriedka s mrázikmi. V takejto situácii včelstvo utvára zimný chumáč, v ktorom znižuje svoje životné procesy. Obmedzuje sa len na požívanie potravy a na výrobu potrebného tepla. Na plástoch už len zriedkavo nachádzame plody. Po zabezpečení úľov pred zimou a vložení podložiek teraz iba občasne kontrolujeme zimovanie včiel tým, že sa prejdeme po včelnici a pozorujeme situáciu na letáchoch.

Viacerí včelári využívajú toto obdobie na sadenie peľodajných a nektárodajných stromov a krov. Napr. pri potokoch je dosť miesta pre vrby, jelše, liešky alebo topole. Na neúrodné plochy v chotároch občí sa hodia medziiným lipy, agáty, gaštanovníky alebo brezy. Takto máme možnosť nielen rozmenožovať včeliu pašu v okolí trvalého stanovišta včelstiev, ale aj zlepšovať životné prostredie. Nastáva obdobie, keď si môžeme urobiť poriadok vo včelnici, resp. v skladoch na plásty. Keďto urobíme, miestnosť treba uzavrieť a dobre ju vysíriť, aby sme mali istotu, že sme larvy škodcov zničili. O dva týždne súrenie treba zopakovať. (js)

ZBIERAME BYLINY

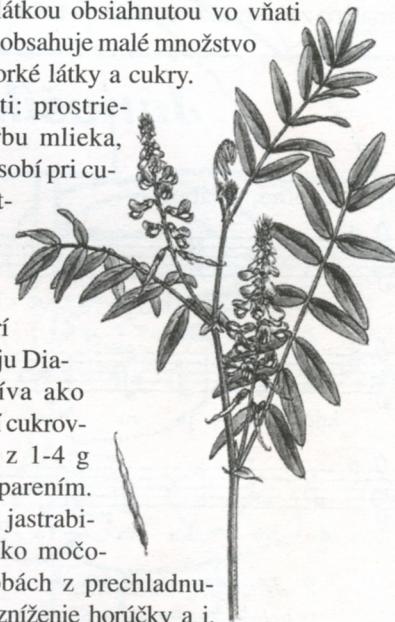
Dnes si pohovoríme o JASTRABINE LEKÁRSKEJ (lat. *Galega officinalis L.*). Je to trváca bylina našich vlhkých lesov z čeľade vikovitých. Nachádzame ju v lesoch, na vlhkých lúkach, pri brehoch potokov a riek, v krovinách, a to na nížinách a pahorkatinách. Je to rovná rastlina dlhá 50-100 cm, ktorá má pozdĺžne ryhovanú stonku a vyrastá každý rok z koreňovej hlavy. Listy má podlhovasto elipsovité, kvety majú zvončekovitý kalich a ružovobielu korunu. Plody sú struksy. Kvítne v letných mesiacoch.

Latinské pomenovanie galega sa odvodzuje z dvoch gréckych slov: gala znamená mlieko a ago ženiem. Takže vo vedeckom názve je ukrytý hlavný liečebný účinok tejto rastliny.

Zbierame najmä kvitnúcu vňať a semená. Vňať možno zbierať niekoľkokrát do roka, prvý raz v júni, potom vždy, keď rastlina znova rozkvitne. Zbiera sa len nezdrevnatelé vršky v dĺžke 10-20 cm. Pri zbieraní sa zelený materiál nesmie stláčať, aby sa nezparil. Vňať sušíme v tenkých vrstvách v dobre vetranej suchej miestnosti. Semená zbierame po dozretí plodov a dosušujeme ich na slnku.

Hlavnou účinnou látkou obsiahnutou vo vňati je galegín. Okrem toho obsahuje malé množstvo trieslovín, saponíny, horké látky a cukry.

Liečebné vlastnosti: prostriedok podporujúci tvorbu mlieka, ktorý tiež priaznivo pôsobí pri cukrovke a podporuje látkovú premenu. Pravda cukrovári sa nemôžu liečiť len rastlinou terapiou. Jastrabina tvorí tiež súčasť liečivého čaju Dia-betan, ktorý sa využíva ako pomocný liek pri liečení cukrovky. Čaj sa pripravuje z 1-4 g sušenej rastliny, a to zaparením. V ľudovej medicíne sa jastrabina lekárska používa ako močopudná látka, pri chorobách z prechladnutia, ako prostriedok na zníženie horúčky a i. Pri rozumných dávkach sa vedľajšie účinky buď otvary nevyskytujú. (js)

AKO ZBOJNÍCI OZBÍJALI POĽSKÉHO KRÁĽA

Zle bolo v Poľsku za kráľa Jána Kazimíra. Nebolo tam pokojnej chvíľe. Šest' rokov kraje znepokojovali kozáci a aj vlastní ľudia sa medzi sebou hrýzli i prikoria si podaromnici robili. Najhoršie však bolo v roku 1655, keď sa zjednotili Švédi a rákocziovské vojská a hybaj na Poľsko. A keď sa hŕby vojakov kedysi v októbri valili na Krakov, poľský kráľ rozkázal služobníctvu:

„Vezmte so sebou najdrahšie veci, naložte ich na vozy a pod'me. Aspoň holé životy si ratujme!“

Ján Kazimír ešte v tú jeseň utiekol najprv do Sliezka a odťaľ sa ponáhľal popod Pil'sko a cez oravské Rabčice na Spiš do Podolíncu. Tam ho mali čakať viacerí priatelia na čele s Lubomírským. Lenže kráľ ta ľahko nedošiel.

Okolo Pil'ska i v Beskydách bolo v tých časoch veľa zbojníkov. No horšie bolo, že s podaktorými zbojníčiskami i páni na hradoch a zámkoch vedno do jedného vreca dúchali, namiesto toho, aby im boli radšej krky vykrútili. A takto boli aj Thökölyovci, čo sa na istý čas zmocnili Oravského zámku.

Raz dobehlo rovno spod Babej hory na Oravský zámok najchýrnejší zbojník Matej Klinovský. Keď zastal pred Štefanom Thökölym, iba tol'ko povedal:

„Túto noc môžeme obaja zbohatnúť. Dajte mi zopár chlapov a tol'ko zlata budeť mať na zámku, ako tu jakživ nebolo.“

„A kdeže by si chcel tak chytre k nemu prísť?“ vyzvedal sa ho za horúca pán Oravkého zámku. Bolo na ňom vidieť, že horí od zvedavosti, lebo práve teraz tak potreboval peniaze ako nikdy inokedy. A zbojník Matej hned' na to:

„Poľský kráľ Ján Kazimír nám ho prepustí ešte túto noc, ak budeme na dačo súci.“ Potom hned' vyrozprával, ako sa podozvedal, kade pôjde jeho sprievod a kde by sa mu bolo najlepšie postaviť do cesty.

Štefan Thököly sa neokúňal sl'úbit' Matejovi nielen pomoc, ale aj ochranu, keby sa mu pritom nebodaj dačo zlého prihodilo.

„Lenže o tom ani muk,“ a pozrel strmo Matejovi do očí. „Keby sa o tom cisár vo Viedni dopočul, veľmi zle by sme obišli. Vieš dobre, že už máme obaja kadečo na rováši.“ Matej nepovedal nič, len prikývol a pobral sa tajnými cestami na miesto, kde sa dohodli, že napadnú poľského kráľa.

Ján Kazimír pribehol šťastne zo Sliezskej krajiny pod Pil'sko. No keď jeho vozy nocou zahrkotali v rabčickom chotári, ktosi mu zreval priam do uší:

„Stoj, ak ti je život milý!“ Kráľ sa nasutku ohradil, sotva začul slová v svojej rodnej reči, i hned' pripomenal, že nikoho trest neminie, ak siahne rukou na kráľa. Matej Klinovský však na dohovárania nič nedbal. Pricapil kráľovi

ústa svojou velikánskou dlaňou a odvrákol:

„A teraz už ani slovo! Zhrýzat' sa tu s tebou nebudeme, keď niet kedy... Len si vezmeme, čo je nám po chuti.“ Kráľovi spoločníci chvíľu stáli zarazení, ale potom sa všetci do jedného vrhli na tých, čo napadli ich kráľa.

Ani Matej Klinovský však neostal bez pomoci. A strhla sa v tú noc v rabčickom chotári taká pračka, akú sotva kedy obe strany zažili. Kráľovi spoločníci napokon Jána Kazimíra ubránili, ale jeho vozy odchodili z Rabčíc prázdnne.

Zlato, dukáty, drahé koberce i vzácné odevy dostali sa do rúk Matejovi Klinovskému.

Nevedno, kol'ko si z toho bohatstva Matej Klinovský pre seba odložil. Len keď korist' doviezol na Oravský zámok, Štefan Thököly bol vraj veľmi-preveľmi spokojný. I jednostaj sa pritom usmieval a šepkal popod nos:

„Už som bohatý ako naozajstný kráľ!“ A veru vskutku bol vtedy boháč.

Ludia v Rabčiciach hned' zrána zbadali, čo sa v noci prihodilo v ich chotári. Veľa krvi našli na tráve a traja mŕtviti tam ležali vystretí... Tých však ani nedoviezli do dediny, len ich tam pochovali, kde padli v boji.

Toto všetko je vraj svätoväte pravda, lebo po tej bitke ostala dodnes pamiatka. Ľudia to miesto, kde zbojníci s kráľovskými spoločníkmi zápasili, nazvali Zabiják. To preto, že tam tých troch l'udí zabili. Ale aj na Oravskom zámku kadečo ostalo po tej bitke. Keď sa po čase cisárske vojsko z Viedne zmocnilo Oravského zámku, sám generál, čo dobyl hrad, neveril svojim očiam. A tak vtedy povedal:

„Ani čo by tu sám kráľ sídlil, alebo nebodaj aj cisár, tol'ko tu zlata a cennosti. Kde sa tu len vzali?“ A vydal hned' aj rozkaz:

„Všetky veci naložiť na vozy a odviezť cisárovi!“ A cisár sa tiež náramne čudoval nad bohatstvom, čo mu z Oravského zámku priviezli.

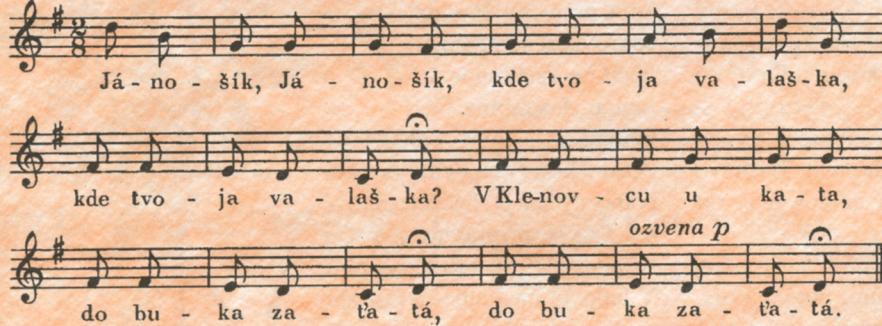
Ale na cisárskom dvore aj na to prišli časom, kde sa tam vzali tie veci. Ako by aj nie, keď našli medzi nimi kadečo, čo sami darovali poľským kráľom. Nuž si boli načistom, že zbojníci orabovali poľského kráľa, aby sa zavd'acili komusi na Oravskom zámku. A to, hľa, Matej Klinovský tak obdaroval Štefana Thökölyho, keď bol pánom toho hradu.

(Z knihy Antona Habovštiaka: Skamenená dievka, Košice 1977)

Jánošík, Jánošík

S. Daxner a spol., [1890–1], tisovská (Tisovec), Gemer Malohontská

[a] Zvoľna, recitativo

3. Lipka moja, lipka [: vera si ty hybká, :] viac pod tebou dudkov, [: jak na Vepre prútkov. :]

RUDOLF DILONG

VÝZVA

Pre lásku k reči materinskej,
pre drahé kosti Svätopluka,
pre miesto, ktoré v zemi inej
nenájdeš viac pre svojho vnuka.

Pre kúsok role tvojho otca,
pre vlasť, za ktorú trpeli sme,
hoci nás zvádzal zradiv zvodca,
pre kalváriu otcovizne.

ČO JE TO?

Má červený kožuštek,
lúksa jadrá zo šušiek.
Na vysokom strome
býva ako v dome.
(akčireveV)

Rád sa s ním prst kamaráti,
pretože je celý zlatý.
(ňetsrP)

MILAN RÚFUS

BABIE LETO

„Čo sa robí?
Ocko, čo to dneska
vo vzduchu lieta?
Celá záhrada
je toho plná...”
„To jeseň do orieška
Popoluškine šaty
ukladá.

Vydáva sa nám
za bieleho princa.
V noci jej vije
venček na hlavu
pážatko mráz.
A slnko - zlatá minca
jej rozsvecuje
cez deň výbavu.

Už jej ju znáša
zo všetkých strán sveta
nehlučný vánok,
tichá tieseň v ňom.

Teraz už vieš,
čo tam hore lieta?
Čie sú to vlákna
v nebi jesennom?”

Pre veľkých mužov našich šikov,
pre jasné slnko našich stráni,
pre slávne hroby mučeníkov,
pre krásu snov a zmŕtvychvstaní.

Pre hory, doly, lazy rodné,
pre spevy bačov na fujare,
pre zvuky trávnic, zvuky zvodné,
pre naše Tatry, pre končiare.

Pre oslávenie tvojich dedov,
pre dlhú, dlhú k víťazstvu pút.
So slávou slávnych, s biednych biedou
buď Slovákom, a Slovákom bud!

Cez cestu si ľahla zebra,
dobre slúžia nám jej rebrá.
(vocdochc erp dohcerP)

Ked' sa vráti z tancovačky,
drieme v kúte postojačky.
(alteM)

Okrúhla je ako briezka,
pri robote na stôl trieska.
(aktaičeP)

VESELO SO ŽIVOTOM

Tréner príde cez polčas k reportérovi:
- Prosím vás, komentujte druhý polčas
pomalšie. Chlapci nevládzu tak rýchlo be-
hať.

- Nevidím tu Petru. Neprišiel do ško-
ly? - sptuje sa paní učiteľka.
- On si zlomil nohu, paní učiteľka, a
tak utekal k lekárovi.

Do obchodu s koženou galantériou
vojde zákazník:

- Prosil by som rukavice na šoféro-
vanie.
- Aké číslo? - páta sa predavačka.
- BAV 20-83

Janko sa vrátil zo školy a hneď vo
dverách hrdo oznamil:

- Dnes som odpovedal prvý!
- A čo sa fa paní učiteľka sptyovala?
- že kto rozobil sklo na dverách.

MAĽUJTE S NAMI

Aj dnešnou vašou úlohou bude predstavený obrázok pekne vymaľovať. Najkrajšie malby odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali dvoch výhercov. Sú to: Sebastian Jazovský z Pekelníka a Amelia Silanová z Jurgova.

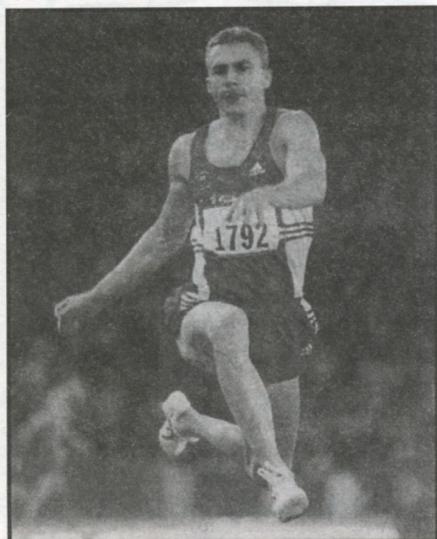
ZA NAMI SYDNEY - PRED NAMI ATÉNY

Máme za sebou ďalšie, XXVII. letné olympijské hry v Sydney, posledné hry v tomto storočí. Aj keď pre vzdialenosť a veľký časový rozdiel nočné televízne prenosy nevyhovovali každému, tí najvytrvalejší mohli jednako obdivovať neobvyklé športové podujatia s nádhernou otváracou slávnosťou a úžasným zápolením najlepších športovcov zo 199 krajín. Pripomeňme si z týchto hier aspoň niekoľko faktov.

Ako sa všeobecne očakávalo, celkovými víťazmi OH sa stali športovci Spojených štátov, ktorí vybojovali až 97 medailí, v tom 39 zlatých, 25 strieborných a 33 bronzových. Na druhom mieste skončilo Rusko (32+28+28), potom Čína (28+16+15), Austrália (16+25+17) a Nemecko (14+17+26). Poľsko so 14 medailami (6+5+3) obsadilo 14. miesto. Hodnotenie, či je to veľa alebo málo, ponechajme odborníkom. V jednom sa však budú iste zhodovať všetci, že to boli ako málodenky pokojné, bezpečné a znamenite zorganizované hry, aj keď sa ani tie nevyhli škandalóznym prípadom športovcov, ktorí užívali nedovolené prostriedky. Ale to je iná vec.

Ako každé veľké športové podujatie, aj OH v Sydney mali svojich hrdinov, ktorí svojimi výkonmi udivili doslova celý svet. Boli tiež dejiskom viacerých prekvapení a nečakávaných výsledkov. Podľa mňa k najväčším hrdinom OH treba zaradiť nemeckú kajakárku, 38-ročnú B. Fischerovú, ktorá v Sydney vybojovala sice len jednu zlatú medailu, ale doteraz štartovala až na piatich olympiádach (prvýkrát v 1980 v Moskve) a z každej si odnesla niekolko medailí - má ich spolu 7 zlatých a 3 strieborné. Tak isto na piatich OH štartoval a na každej získal zlatú medailu aj britský veslár, 38-ročný S. Redgrave. Nepochybne veľkou osobnosťou v Sydney bola holandská cyklistka I. Leontien-Zijlstra, ktorá zís-

Britský víťaz v trojskoku J. Edwards

kala tri zlaté a jednu striebornú medailu, ale čo je skutočne najobdivuhodnejšie a treba to zvlášť zdôrazniť - vybojovala ich aj v cestnej, aj v dráhovej cyklistike. O plavcoch, ktorí v Austrálii prekonali až 14 svetových rekordov, by sa dalo napísat veľkú kapitolu. Titul kráľovnej olympijského bazéna patrí nepochybne Holanďanke I. de Bruynovej, ktorá nielenže získala tri zlaté medaily a jednu striebornú, ale ich okorenila aj troma svetovými rekordmi. Taký istý počet medailí si odnesli z OH aj Austrálčan I. Thorpe, L. Krayzelburg (USA), ako aj J. Thompsonová (USA), ktorá - čo je v plavectve nezvyklé - v Sydney štartovala už na tretej olympiáde a vybojovala na nich spolu až 10 medailí (z toho 8 zlatých).

Zvlášť sa chcem zmieniť o americkej sprintérke M. Jonesovej, ktorá si naplánovala získať v Sydney až 5 zlatých medailí. Pri troške šťastia mala na to veľké šance. Vyhrala presvedčivo 100 a 200 m a významne prispela k víťazstvu americkej štafety 4 x 400 m. V skoku do diaľky, ktorý skoro vôbec netrénovala, sa musela uspokojiť len s bronzovou medailou, aj keď za vŕťazkou, 36-ročnou (!) H. Drechslerovou (Nemecko) zaostala len o 7 cm. Nevyšlo jej ani v štafete 4 x 100 m, ktorú doteraz stále vyhrali americké sprintérky. Po slabšom behu ostatných Američaniek len vďaka fantastickému špurtu zachránila pre USA bronzovú medailu. K hrdinom OH v Sydney patrí iste aj poľský chodec R. Korzeniowski s 2 zlatými medailami za víťazstvo na 20 a 50 km. A keď ide o prekvapenia, k najväčším patria podľa mňa víťazstvá poľských kladičiarov - S. Ziolkowského a 18-ročnej K. Skolimowskej.

Na Olympijských hrách v Sydney vyštartovali po druhýkrát ako reprezentanti samostatného štátu i slovenskí športovci. Počínali si celkom dobre a vybojovali päť medailí: tri vo vodnom slalome - zlatú deblisti, bratia Peter a Pavol Hochschornerovi, striebornú a bronzovú singlistu Michal Martíkán a Juraj Minčík. Svoje pevné miesto vo svetovej plaveckej elite potvrdila i plavkyňa Martina Moravcová, ktorá získala dve strieborné medaily a navyše v dvoch ďalších finálových pretekoch obsadila piate miesto. Slováci boli viditeľní vo viacerých disciplínach, najmä v kajakárstve, športovej streľbe, dráhovej cyklistike, ženskom basketbale a pod. Viacerí z nich majú nepochybne šance na dobré umiestnenie aj na budúcich Olympijských hrách. A tie sa, ako vieme, uskutočnia v roku 2004 v Aténach. Práve tam, kde sa odohrali prvé novodobé Olympijské hry. XXVII. OH v Sydney prešli už do histórie, do XXVIII. OH v Aténach, kam už poputovala olympijská vlajma, máme ešte štyri roky.

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

B. B. KING

Je to vynikajúci gitarista a vokalista, o ktorom sa hovorí, že je nekorunovaným kráľom bluesu. Vlani oslavoval polstoročné jubileum svojej scénickej činnosti. Pri tejto príležitosti začal veľké svetové turné, v ktorom pokračuje aj v tomto roku. Koncertoval prakticky na všetkých najvýznamnejších svetových festivaloch, ako napr. North Sea, Montreux a pod.

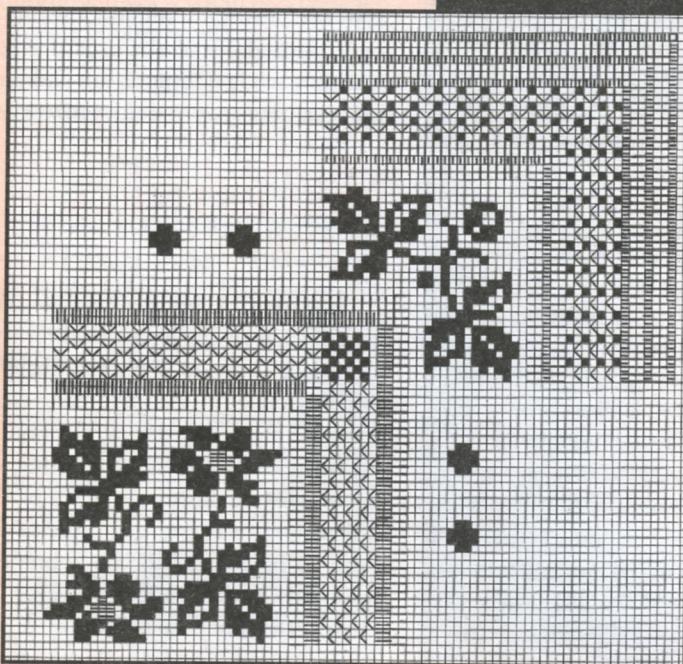
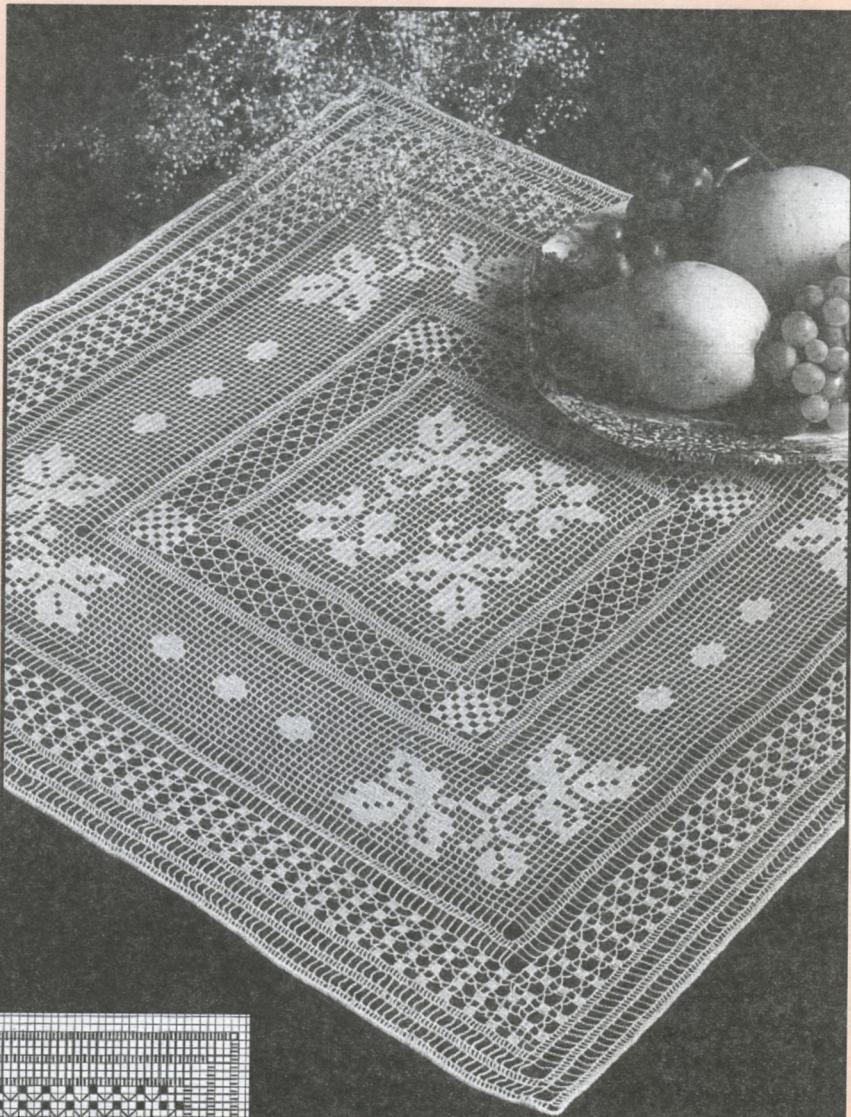

Narodil sa v delte Mississipi na bavlnárskej plantáži. V r. 1947 ako 14-ročný chlapec odišiel z domu do Memphis, kde začal hrať do tanca v rôznych kluboch a krčmách. Keďže bol veľmi zručným gitaristom, už o rok začal pravidelne spolupracovať s rozhlasovými stanicami. Jeho hudba, plná života, je unikátnym spojením tradičného bluesu, swingu a popu. Ako gitarista vytvoril azda najrozoznatelnejší štýl hry na tomto nástroji. Od 60. rokov, keď získal veľkú popularitu, si ho berú za vzor vždy nové a nové pokolenia bluesmanov a rockových hudobníkov. Získal prakticky všetky možné ceny: od 6 cien Grammy (16-krát nominovaný), čestných doktorátov na niekoľkých univerzitách až po zvečnenie v hollywoodskej Aleji sláv (vedľa Vivien Leighovej). Prednedávnom vydal novú platňu, nahranú spolu s E. Claptonom, ktorá bola - napriek mnohomiliónovému nákladu - vypredaná za niekoľko týždňov. (jš)

VKUSNÉ PRIKRÝVKY

Dnes predstavíme ďalšiu peknú prikrývku rozmerov 46 x 46 cm, ktorú si môžete uháčkovať sami napr. z bézovej priadze č. 150.

Prácu začíname stredným štvorcом na 32 prázdných okienok (2 x nah. st., 3 r. oč.). Kvetinové motívy vytvárajú plné a poloplné okienka. Po ukončení stredového štvorca začneme háčkovať po obvode štvorca riadok vysokých okienok (4 x nah. st., 3 r. oč.). Nasledujú 2 riadky poloplných okienok (v rohoch háčkujeme prázdne okienka). Za poloplnými okienkami sa začína motív K (rohy šachovnicovo vyplníme plnými a prázdnymi okienkami). Po dvoch riadkoch poloplných a 1 riadku vysokých okienok nasleduje kvetinový motív v rohoch prikrývky. V poslednej časti motív K ohraňujú striedavo plné a prázdne okienka.

Ukončenie: Striedavo háčkované riadky poloplných a vysokých okienok. Prikrývku po obvode spevníme krátkymi stípkami.

Použité skratky: nah. st. = nahodený stípik; r. oč. = retiazkové očko; kr. st. = krátky stípik.

(Podľa knihy:
Alžbeta Lichnerová -
Háčkovaná čipka,
Bratislava 1986)

**ZUZKA
VARÍ****ČO NA OBED?**

BARANIE KOTLETY SO ZEMIAKMI. 600 g baraniny, 3 strúčiky cesnaku, 1 cibuľa, 1 lyžička mletej červenej papriky, 2 zelené papriky, 3 rajčiaky, 250 g zemiakov, 80 g masti, soľ, rasca.

Baraninu pokrájanú na rezne nakelepneme a posolíme. Cibuľu pokrájame nadrobno spolu s cesnakom a opečieme na masti. Pridáme mäso, podlejeme vodou a dusíme. Keď je napoly mäkké, pridáme zemiaky pokrájané na kocky, pokrájanú papriku a rajčiaky a dusíme do mäkkia. Nakoniec pridáme mletú papriku, trochu rasce, podusíme a podávame so zeleninovým šalátom.

KURČA NA SMOTANE. 1 kurča, 1 cibuľa, 2 zelené papriky, 2 rajčiaky, 1 lyžica mletej červenej papriky, 2 lyžice hladkej múky, 2 lyžice masti, 5 dl kyslej smotany, soľ.

Kurča dobre umyjeme a rozrežeme na porcie. Cibuľu speníme na masti, pridáme do nej kurča, pokrájanú papriku a rajčiaky, mletú papriku, soľ, podlejeme vodou a dusíme. Keď je mäso mäkké, prilejeme kyslú smotanu, v ktorej sme rozšľahali múku a chvíľu povaríme. Podávame s knedľou.

PRAVÁ KAPUSTNICA. 1000 g kyslej kapusty, 500 g údených rebierok, 250 g bravčového bôčika, 250 g hovädzieho mäsa, 30 g sušených hub, 1 lyžička vegety, soľ, 10 zrniek celého čierneho korenia, 2 väčšie zemiaky, 3 lyžice oleja, 30 g hladkej múky, 30 g mletej červenej papriky, 4 lyžice oleja, 5 sušených sliviek, rasca.

Bravčový bôčik a mäso pokrájame na kocky, podusíme na oleji, zalejeme 3 litrami vody, pridáme rebierka, huby, celé čierne korenie, rascu, vegetu, slivky a varíme. Keď je mäso polomäkké, pridáme kyslú kapustu, zemiaky pokrájané na kocky a dovaríme. Múku speníme na oleji, pridáme červenú papriku, zalejeme vodou a precedíme do kapusty. Povaríme a podľa chuti osolíme.

ŠALÁTY

KAPUSTOVÝ ŠALÁT S MRKVOU. 1 hlávka kapusty, 200 g mrkv, 2 lyžice oleja, soľ. Zálievka: 3 dl vody, 3 lyžičky cukru, štava z 1 citróna.

Kapustu a mrkvu pokrájame na jemné rezance, posolíme, pridáme olej a zálievku. Dobre premiešame a necháme postáť. Podávame ako prílohu k mäsám.

MÚČNIKY

KREHKÝ KOLÁČ S JABLKAMI. 300 g hladkej múky, 60 g práškového cukru, 150 g rastlinného tuku, 1 vanilínový cukor, 1 vajce, 1 žltok, 800 g jabĺk, 1 lyžica hrozienok, škorica, 60 g práškového cukru, 1 bielok na potretie cesta.

Múku s cukrom, tukom, vajcom, žltkom a vanilínovým cukrom zamiesime na cesto a necháme na chladnom mieste najmenej 30 minút odpočívať. Postrúhané jablká zmiešame s cukrom, škoricou a hrozienkami. Pripravené cesto rozdelíme na dve časti, z každej vyvalkáme plát. Jeden plát cesta prenesieme na vymostený plech, uložíme naň vrstvu jabĺk a zakryjeme druhým plátom cesta. Cesto potrieme bielkom a v stredne vyhriatej rúre upečieme.

ORIEŠKOVÉ KOCKY. 90 g lieškových orieškov, 150 g hladkej múky, 120 g masla, 70 g práškového cukru, citrónová kôra, vanilínový cukor, 200 g ríbeľového alebo malinového lekváru, rumová poleva, niekoľko jadier vlašských orechov na ozdobenie.

Oriešky oprážime v rúre, utierkou zbavíme šupiek a najemno zomelieme. Maslo s cukrom a vanilínovým cukrom vymiešame do peny, pridáme postrúhanú citrónovú kôru, múku a zomleté oriešky. Vypracujeme cesto, ktoré necháme v chlade hodinu odpočívať. Potom ho natenko vyvalkáme a povykrájeme štvorcely, ktoré v mierne vyhriatej rúre upečieme do ružova. Po vychladnutí vždy dva a dva spojíme lekvárom, polejeme rumovou polevou, do ktorej sme pridali trocha červenej potravinárskej farby, a ozdobíme polovičkami vlašských orechov. (jš)

WETERYNARZ**OBRZEK ZŁOŚLIWY**

Na obrzék złośliwy choruje bydło, świnie, konie oraz ludzie. Zwierzęta zażajają się przez zanieczyszczenie ziemią, zawierającą zarazki obrzęku złośliwego. Zarazki te znajdują się w każdej ziemi, najczęściej zaś w ogrodowej oraz na gruntach podmokłych. Wkrótce po zakażeniu w okolicy rany powstaje gorący, twardy i bolesny obrzęk, który po kilku godzinach staje się niebolesny, zimny i trzeszczący przy uciskaniu ręką. Z rany wypływa wydzielina barwy brunatnoczerwonej, w której widoczne są pęcherzyki powietrza. Jednocześnie temperatura ciała wzrasta do 41-42 stopni i zwierzę w ciągu 24 godzin pada. Przy udzielaniu pomocy podczas porodu brudnymi rękami i narzędziami można zakażić samicę zarazkiem obrzęku złośliwego. Występują wówczas obrzęki pochwy, a następnie wymienia, ud i krzyża - i zwierzę pada w ciągu jednej doby. Ponieważ choroba bardzo szybko kończy się śmiercią, trzeba natychmiast wezwać lekarza. Przy udzielaniu pomocy w czasie porodu należy zachować całkowitą czystość rąk i narzędzi. Wszelkie rany, nie czekając na pokazanie się ropy, zasypać proszkami sulfamidowymi. Przy braku proszków trzeba często przemywać rany wodą utlenioną lub nadmanganianem potasowym (lekką różowym).

**SZELESTNICA
U OWIEC**

Jest to ostra choroba zakaźna, ale nie zaraźliwa, wywołana przez bakterie i występująca u owiec w okresie jesieni i z początkiem zimy. Schorzenie to charakteryzuje się szeleszczącymi przy dotyku obrzękami mięśni. Naturalne zakażenie u owiec następuje przez przewód pokarmowy w czasie, gdy owce są wypasane na polach, z których zebrano ziemnopłody. Owce zjadają wówczas wiele ziemi zakażonej zarodkiem tego zarazka. Należy się przeto liczyć z tym, że

zakażenie może pochodzić z jelit pomimo długotrwałego okresu braku objawów tej choroby. Zarazki, które dostały się pod skórę, wywołują zakażenie ogólne, wydzielając jady, które wchłaniane przez organizm wywołują zwydrodzenie mięśni i wskutek rozkładu tkanki powodują tworzenie się gazów gnilnych. Zakażenie przebiega bardzo ciężkimi objawami ogólnymi. Okres wylegania choroby trwa 1-3 dni. Ciepłota ciała nie ulega podwyższeniu, tępno i oddech są przyśpieszone. Na całym ciele owcy pod skórą, a nawet i głębiej, daje się wyczuć obrzęki szeloszące przy dotyku, początkowo gorące, w późniejszym okresie zimne, niebolesne, stosunkowo częste. Zakażenie wskutek urazów kończyn powoduje kulawizny. Z reguły w miarę szybkiego rozwoju schorzenia stwierdza się utratę apetytu, duszność, zgrzytanie zębami i wydzielanie pienistego kału. W partiach ciała, w których powstały obrzęki, daje się zauważać nastroszenie wełny. Choroba trwa krótko, 6-24 godzin, rzadko dłużej. Rokowania w tej chorobie są niepojęte z uwagi na bardzo szybki jej przebieg. Na początku choroby stosunkowo skutecznie działają głębokie nacięcia obrzęków oraz przepłukiwanie powstałych ran środkami odkząjącymi. Zaleca się zimne okłady i nacieranie terpentyną miejsc gorących, bolesnych i wysklepionych. Zastosowanie specyficznej surowicy odpornościowej w wielu przypadkach daje również dobre wyniki.

RANY I STŁUCZENIE WYMIENIA U OWIEC

Jeżeli rana wymienia jest powierzchniowa, oczyszczającą ją z brudu i przemywającą wodą utlenioną lub roztworem nadmanganianu potasu. Jeżeli zwierzę uderzy się mocno wymieniem o jakiś twardy przedmiot lub zostanie kopnięte przez innego zwierzę, a mimo to skóra nie zostanie zraniona, mówimy, że wymię jest stłuczone. W miejscu stłuczenia tworzy się obrzęk a w mleku może pojawić się krew. Na obrzęk trzeba robić zimne okłady, na przykład z lodu. Jeżeli w mleku pojawić się krew, nie wolno doić chorej połówki wymienia, a owcę należy zawiść do lekarza. (jš)

PRAWNIK

DOŻYWOTNIE UTRZYMANIE

Otrzymaliśmy szereg pytań dotyczących zagadnienia dożywotniej opieki w zamian za mieszkanie. Odpowiadając należy wspomnieć, iż swój dom lub mieszkanie możemy przekazać każdej innej osobie fizycznej (kremnemu bądź osobie obcej nam) lub prawnej (np. zgromadzeniu zakonnemu, które prowadzi domy opieki) w zamian za tzw. dożywocie. Zawieramy wówczas umowę u notariusza, a na jej podstawie nabywca nieruchomości zobowiązuje się zapewnić nam dożywotne utrzymanie.

Taka osoba powinna traktować nas jako domownika. Musi dostarczać nam jedzenia, zaopatrywać nas w ubranie, opłacać mieszkanie, światło, opał itp. Powinna zapewnić nam odpowiednią pomoc i pielęgnację w czasie choroby a także sprawić nam na własny koszt pogrzeb (oczywiście taki, który odpowiada miejscowym zwyczajom).

Własność domu lub mieszkania możemy na kogoś przenieść w zamian za dożywocie nie tylko dla siebie, lecz również za dożywocie dla osoby nam bliskiej, np. małżonka, dziecka a nawet konkubenta (Artykuł 888-902 i 908-916 kodeksu cywilnego).

UBEZWŁASNOWOLNIENIE

Członek rodziny, który z powodu choroby psychicznej wydaje decyzje szkodzące dobru pozostałych domowników, może zostać ubezwłasnowolniony (czyli pozbawiony możliwości wykonywania czynności prawnych - np. samodzielnego zarządzania własnym majątkiem). W tej sprawie składamy wniosek do sądu okręgowego, właściwego dla osoby, która ma zostać ubezwłasnowolniona. Prawo do złożenia takiego wniosku ma dosyć wąską grupą osób: małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo i przedstawiciel ustawowy osoby, która ma być ubezwłasnowolniona. Jeżeli ktoś zgłosi wniosek w złej wierze lub lekkomy-

ślnie (np. aby w ten sposób zagarnąć majątek osoby, której on dotyczy), może zostać ukarany grzywną. Gdy domagamy się ubezwłasnowolnienia kogoś z powodu choroby psychicznej itp., sąd może domagać się przedstawienia zaświadczenia lekarskiego o stanie psychicznym tej osoby (Art. 11-22 kodeksu cywilnego i 544-560 kodeksu postępowania cywilnego).

RENTA DLA SIEROTY

Sierota zupełna (czyli dziecko, którego oboje rodzice zmarli) ma prawo do renty, podobnie jak półsierota. W takim wypadku dziecko otrzyma do renty dodatek dla sieroty zupełnej. Jest on waloryzowany - tak jak renty i emerytury i w tym samym czasie.

Jeżeli prawo do renty ma dziecko, które nie jest jeszcze pełnoletnie, wówczas przypadająca na niego część renty wypłacana jest do rąk osoby, która sprawuje nad nim opiekę. Gdy do renty uprawnionych jest np. troje dzieci, a jedno z nich usamodzielnia się i zacznie zarabiać, to wtedy pozostałą rentę dzieli się ponownie, już nie na trzy, lecz na dwie części. Jeśli rentę otrzymuje sierota zupełna, która przebywa w zakładzie specjalnym, w domu dziecka lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej, wówczas renta rodzinna wraz z dodatkiem dla sieroty zupełnej wypłacana jest na rachunek oszczędnościowy w banku.

Może się zdarzyć, że do jednej renty rodzinnej ma prawo rodzeństwo (np. dwoje lub troje dzieci). Jeżeli dzieci te zostały umieszczone w zakładzie specjalnym, domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, każde z nich ma prawo do swojej części renty rodzinnej oraz do dodatku dla sieroty zupełnej. Pieniądze wpłacane są na rachunek oszczędnościowy w banku. Wysokość renty rodzinnej zależy od tego, jaka emerytura lub renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy przysługiwałaby zmarłemu rodzicowi. Jeżeli prawo do renty rodzinnej ma tylko jedna osoba, otrzyma ona 85 % tego świadczenia, gdy dwie - 90 %, zaś trzem uprawnionym przysługuje 95 % świadczenia. (jš)

MENO VEŠTÍ

MILAN Je to meno, ktoré si v posledných rokoch získava na Spiši a Orave čoraz väčšiu popularitu. Milan máva obyčajne miernu, usmievavú a dobrosrdečnú povahu. Je to človek veľmi iniciatívny, plný rôznych nápadov a navyše dobrý organizátor. Toto meno mávajú obyčajne ľudia dobrí, úprimní, priateľskí, šlachetní a dobrosrdeční, ochotní nezištnie pomáhať iným.

Milan pochádza najčastejšie z chudobnej, mnohodetnej roľníckej alebo robotníckej rodiny. Obyčajne máva hnedej, svetlé alebo tmavé blond vlasy, zaokruhlenú tvár a sviežu, ružovú pleť. Od detstva je veľmi bystrý, čulý, pozorný, zvedavý, hoci zdanlivo pôsobí dojmom pomalého. Dokáže sa boriť s mnohými prekážkami a statočne ich zdolávať. Učí sa dobre, aj keď jeho vzdelanie sa veľmi často končí na úrovni strednej školy. Máva veľké organizačné a obchodné schopnosti, dokáže

veľmi dobre zarábať, ale peniaze nepokladá za najdôležitejšiu vec v živote. Nie sú preňho cieľom samým osebe, preto nečudo, že ich rád míňa a snaží sa pomáhať iným. Je bezstarostný, žije v podstate len dnešným dňom a nerobí si problémy s tým, čo bude zajtra.

Milan sa žení spravidla s pekným, šikovným a inteligenčným dievčaťom, ktoré má - podobne ako on - obchodné a organizačné schopnosti. Je mu dobrú gazdinou, vernou manželkou a pozornou, svedomitou matkou. Milan býva najčastejšie dobrým manželom a starostlivým otcom. Vzorne sa stará o rodinu, snaží sa jej zabezpečiť blahobyt a deťom vzdelanie. V tomto jeho úsilí mu poctivo pomáha manželka. Milan niekedy trpí na reumatizmus. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote je hned po dosiahnutí dospelosti, teda medzi 18. a 30. rokom. Všeobecne povedané, je to človek verný svojim blízkym a priateľom, ktorí si ho za to vždy veľmi cenia. Dožíva sa pomerne vysokého veku. (jš)

Zdôveruje sa susedka susedke:
- My s manželom viedeme sedavý spôsob života... On sedí často v base a ja vo väzení.

Pokladníčka v banke hovorí maskovanému mužovi:

- To ste sa asi pomýlili. Maškarný ples sa koná o tri budovy ďalej.

- Čo myslíš, kamarát, môže žena urobiť zo svojho muža aj milionára?

- Prečo nie? Keď bol za slobodna miliardárom.

- Nehanbíte sa, taký mladý a pýtate peniaze?!

- Kto hovorí, že pýtam? Nevidíte v ruke ten revolver?

Muž dohovára manželke:

- Ten šalát sa vôbec nedá jest! Umývala si ho?

- Pravdaže! Dokonca voňavým mydlom.

Pribehla na políciu žena a zúfalo sa ponosuje:

- Stratil sa mi manžel!
- A kedy ste ho videli naposledy?
- Pred dvoma týždňami.
- Odišiel tak dávno a vy ste to prišli hlásiť až teraz?!
- Ale ved' som si to všimla až dnes, lebo je termín výplaty...

- Otecko, kto je poctivý nálezca?

- To je taký človek, ktorý niečo nájde a pretože ho niekto zbadá, tak nájdenú vec vráti.

Matka kričí na dcéru zvýšeným hlasom:

- Si neporiadna, arrogantrá a drzá!
- Nekrič tak, chceš, aby sa všetci susedia dozvedeli, ako zle si ma vychovala?!

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval:

Poľovnícky pes - zažije niečo príjemné; taška - podarí sa ti dobrý lov.

Poľovník - budeš mať šťastie.

Poľovačka na vysokú zver - dobré výsledky v práci; na divú zver - tvoje predsavzatie stroškotá.

Prameň s čistou vodou - životná radosť; so zakalenou - zmarené nádeje; piť z neho - dokážeš využiť vzhodné okolnosti; kúpať sa v ňom - zbavíš sa podozrenia; vidieť tieč po lúkach - nádej na lepšie časy; v dome vidieť - zisk a čest; vyschnutý - starosti a nepríjemnosť v práci.

Pribuzných vidieť - dostaneš návštěvu; vidieť umierať - veľké dedičstvo.

Prilba - otvorenosťou získaš veľa.

Rad (vyznamenanie) dostať - čaká ňa veľké uznanie; nosiť - česť a sláva;

Rozum stratit - príjemná večera s niekým milým.

Rozvod - hrozí ňi nebezpečenstvo ohňa.

Rubín mať - veľké šťastie pre teba a iných.

Rudu kopat - dozvieš sa tajomstvo; veľký kus vidieť - niekto ti odmietne pomoc.

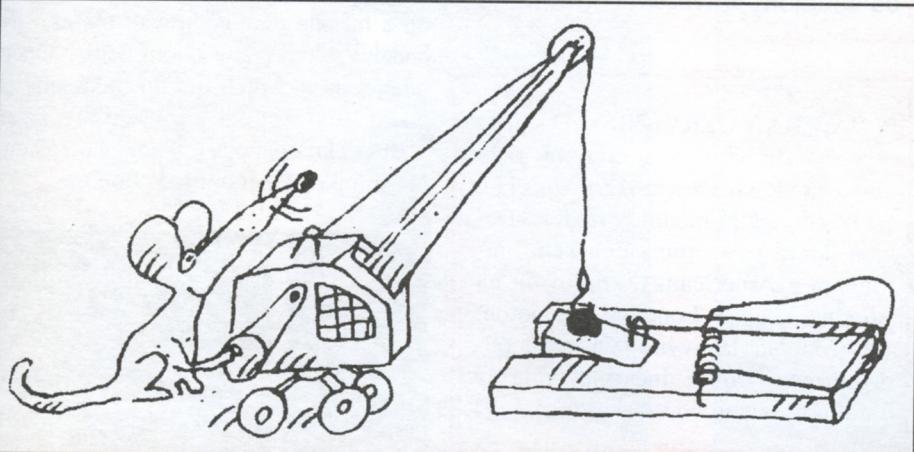
Rukavice mať na rukách - dozvieš sa nejaké novinky.

Ruku bozkávať - podriadenosť.

Rusalka - chránia ňa pred zvodenými ženami.

Ružová záhrada - manželské šťastie.

Rýmy písat - príjemná zápletka v láske. (jš)

ZAUJÍMAVOSTI

AKO SLON V PORCELÁNE.

Zástupy ľudí v hlavnom meste Indie Dillí zažili nedávno situáciu, akú málokedy možno vidieť na vlastné oči. Slon drvil platne s pirátskym softvériom (na snímke), ktoré zhabala

polícia počas protipirátskeho zátahu po celej Indii. Obchod s pirátskym softvériom stojí krajinu ročne sto miliónov libier.

PAMÄŤ MICHAELA JACKSONA.

Známa speváčka megahviezda Michael Jackson (41) akosi stráca pamäť. Pred štyrmi mesiacmi si v exkluzívnom kle-notníctve v Beverly Hills vypožičal hodinky s diamantovým náramkom, nosil ich štyri mesiace, no zaplatiť zabudol. Ignoroval všetky upozornenia majiteľa a keď ich napokon vrátil poškodené, pripojil k nim lístok, že už o ne nemá záujem. Klenotník sa bude musieť obrátiť na súd, lebo hodinky v hodnote pol druha milióna dolárov už asi nepredá.

ZÁZRAČNÁ HUSLISTKA. Mladá nemecká huslistka Julia Fischerová (17) nedávno doslova očarila celý svet. Hoci ju volajú zázračné huslové diet'a, sama toto pomenovanie odmieta. - Nie som génius, ale denne cvičím šesť hodín. Julia má svoje husle nesmierne rada. Nečudo, ved' hrá na stradivárkach, ktoré sú čosi ako Rolls-Royce medzi autami. Bude zaujímavé sledovať, či Julia ohrozí závratnú kariéru inej svetoznámej huslistky Wanessy Mae (21), ktorá už niekoľko rokov očarúva celý svet svojou virtuozitou a ženským šarmom.

OSTROV NICOLASA CAGEA. Známy americký filmový herec a držiteľ Oscara Nicolas Cage nevydržal nezdravú atmosféru v Hollywoode a rozholol sa, aj so svojou manželkou Patríciovou Arquette, usadiť na pustom ostrove v Karibskom mori. Dôvodom jeho rozhodnutia boli klebety, podľa ktorých ho s manželkou už nič neviaže a zostáva s ňou len kvôli jej peniazom. Nicolas sa rozhodol svojich neprajníkov presvedčiť o svojich úprimných citoch k manželke a odšiel s ňou na ostrov, ktorý nedávno kúpil za 18 miliónov dolárov. Okrem Nicolasa a Patrície sú na ostrove len pláže, palmy a samozrejme moderne zariadená vila.

BUDHISTI V ŠOUBIZNISE. Začal to vari John Lennon zo skupiny Beatles, alebo ešte niekto pred ním? Skrátku chodí meditovať do budhistických chrámov v Indii, Pakistanе, no najmä v Nepáli začalo čoraz viac populárnych osobností z ume-

leckého sveta. Herec Richard Gere, ale i mnohí ďalší tam chodia pravidelne na „očistu duše.“ Viacerí z nich sú osobnými priateľmi dalajlámu, nositeľa Nobelovej ceny mieru, žijúceho v exile. Nedávno sa s dalajlámom stretol slávny britský spevák Sting s manželkou Trudie Stylerovou a synčekom Giacomom (na snímke). Trudie venovala Tibetskéj záhrade mieru niekolko svojich výtvarných diel a dohodla si s dalajlámom pravidelné stretnutia.

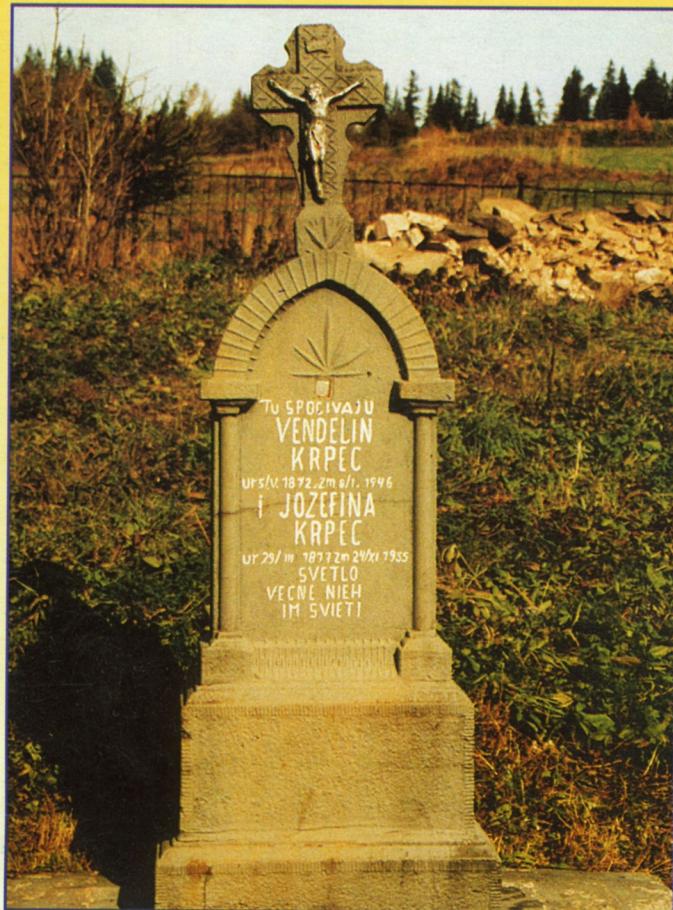
BÁBIKA V ČERVENOM. O 1,67 m vysokú „bábiku“ v červenom, čiže novú modelku Devon Akooiovú (17), sa trhajú mnohí módni tvorcovia. Devon, ktorá je dcérou japonského milionára a Američanky, študovala na strednej škole v Londýne, ale potom už neodolala lákavým návrhom módnych návrhárov a dnes má sama už miliónové sumy vo vrecku. (pk)

DARČEK PRE PRINCA. Švédsky princ Carl Philip (21) dostal po úspejnej maturite od svojho otca kráľa Carla Gustava neobyčajný darček. Na vojenskej prehliadke v Satanase mohol pod dohľadom pilota urobiť vzdušný okruh na bojovom lietadle Jas 39B.

MADONNIN SYNČEK. Slávnej americkej speváčke Madonne (41) sa mesiac pred normálnym termínom narodilo druhé dieťa, tentoraz syn, ktorý dostal meno Rocco. Otcom chlapčeka je speváčkin snubeneč, anglický režisér Guy Ritchie. Ako sme už písali, pred vyše tromi rokmi porodila Madonna, bývajúca trvale v Anglicku, dcérku Lourdes Mariu, ktorej otcom je bývalý Madonnin tréner, Kubánc Carlos.

TIGER WOODS (24), najlepší golista všetkých čias, má problémy. V poslednom období sa mu na golfových turnajoch nedarilo tak, ako by si to prial. Novinári zstili, že príčinou jeho nesústredenia je mladá kráska z Poľska Joanna Jagodová (21). Tiger myšľel iba na ňu a turnaje už nevyhral tak, ako by chcel. Preto pred turnajom British Open odišiel na niekoľko dní do Írska, aby si oddýchol a sústredil sa. Vyšlo to - Tiger v Anglicku opäť patril medzi najlepších. Na snímke: Tiger a mladá Poľka.

V Harkabuze

V Repiskách-Brijovom Potoku

SLOVENSKÉ NÁHROBKY NA SPIŠI A OREVE

V Hornej Zubrici

Foto: J. Bryja a P. Kollárik

V Jurgove

Malebný pohľad na Vyšné a Nižné Lapše. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobiąński, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Khucz Światla – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie, Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100